

- 1 **D**e origine ordinis Cisterciensis & fundatione domus Cisterciensis
- 2 De sermone Cisterciensis et vite rigore initiali atque con-
- 3 uersione beati Bernardi cum socijs suis
- 4 De conuentu Cisterciensis et tempore tunc primus abbas ipse
- 5 subiectus erat epis sicut molmenses donec facta fuit carta
- 6 caritatis
- 7 De abbatibus primis Roberto et Alberico quanto tunc profuerunt
- 8 De abbate Stephano eorum successore qui curauit ordinem ipse tunc
- 9 De potestate capli generalis Cisterciensis antequam ordo privilegijs munitur
- 10 De primi cursu et flatu ordinis quod sancte et prouide munitus sit
- 11 De affectione et approbatione carte caritatis et quare sic uocatur
- 12 De ordine quod districte caput primum uidelicet Cistercium inclusit
- 13 In se ut non uisitetur nec conuigatur ab alio quod ordine solo
- 14 De alia causa noue carte caritatis quia scilicet cupiditatem omnem
- 15 excludit
- 16 De abbate quondam Cisterciensis Iohanne et quod nulla subuencio requi-
- 17 ratur ab ordine per penam impositam nisi per solam gratiam
- 18 De confirmatione carte caritatis per dominum papam et Cardinales
- 19 De abbatibus nouis quod ammare curam non ab epis sed a patribus ab-
- 20 batibus seu deputatis institutibus recipiunt qui confirmant
- 21 De abbatibus quod nec in benedictione sua nec in professione quam
- 22 faciunt epis curam recipiunt ammare
- 23 De rationibus huius probantibus quod in confirmatione sua reci-
- 24 piunt abbates curam ammare priuilegijs papalis auctoritate
- 25 De professione quam faciunt abbates epis qualiter intelligatur
- 26 De epis et ordinarijs quod in nos nullam possunt sententiam
- 27 ferre nec censuram aliquam ecclesiasticam aduocare
- 28 De abbatibus ordinis vniuersi quod in ordine duos iudices tantum
- 29 habent proprium premonasterium et Capitulum generale
- 30 De patribus abbatibus quod nullam habent iudicalem cognicionem
- 31 nec executionem nisi in proprijs filiabus in filia domo
- 32 vacante
- 33 De responsione ad allegata in contrarium et statuto capituli
- 34 generalis ad hoc edito
- 35 De periculosis inconuenientibus que sequerentur si abbas

- primi iurisdictione ultra proprias filias extenditur
- 22 De verbo iohannis abbatis Cistercij in contrarium et Respon-
sione ad ipsum
- 23 De alio periculo gravi si primatibus potestas ad nepotes
et infra posset extendi
- 24 De consuetudine antiqua et obsecrata in contradictorio ultra
proprias filias non extenditur
- 25 De verbo carte caritatis in principio posito abbas Stephanus
et fratres sui qui intelliguntur non fratres viginti abbas in or-
dine tunc creati non soli monachi Cistercij
- 26 De verbo illo carte caritatis cum aliis ut videtur volumus
quod duobus modis intelligi potest
- 27 De propagatione cunctis Reuerencie et honoris quam debet
habeat pater abbas in tota generatione sua
- 28 De eo quod in carta caritatis loquatur precipue abbatum ca-
pitulum generale et quod nullus abbas visitet nisi cenobia
que ipse fundavit
- 29 De carta caritatis quod heredita fuit a fundatione cistercij cum
anno 1099 et quod sine beato leonardo alijsque tunc primis
et ceteris abbatibus qui tunc erant minime facta fuit
- 30 De eo quod per hoc verbum abbas in omni ecclesia in carta cari-
tatis positum non intelligitur nisi proprius dominus
- 31 De eo quod dominus abbas cistercij dicitur pater ordinis ratione
primarie propagationis non generalis super ipsum oblate
iurisdictionis
- 32 De verbo posito in capitulo de forma visitationis quod pro
se allegare nituntur quidam ad sue potestatis immensam
extensionem qualiter sane intelligatur et rationibus
iuris ad hoc facientibus
- 33 De domino abbate Cistercij quot et quomodo duos habet
iudices capitulum scilicet generale et quatuor primos secundum formam
contentam in carta caritatis
- 34 De eo quod licet concederetur ex singulis abundantia et hoc verbum
abbas Stephanus et fratres sui monachos cistercij intelligi
debere magis tamen valet ad probandum quod iurisdictione sua

- ultra filias suas proprias debeat extendi
 37 De pma per generale capitulum imposita benigne sicut
 congruit suscipienda
 38 De eo qd dñs papa scripsit abbati Cisterii gallegero et q
 tuor primis ut humilia saperent

Explicunt capla prime partis

Incipiunt capla secunde partis

Tabula caplorum secunde partis

- 1 **D**e ordine qd magis fuit in vniuersis hoīs ptate et de of
 ficio diffinitorum
- 2 De diffinitoribus quomodo et a quibus ponantur
- 3 De abbate cisterii iohanne qui modum antiquum cta diffi
 nitores ponendos mutare voluit statutum
 et de quatuor primis qualiter vstiterunt
- 4 De Responsione quatuor primorum abbatum ad illud capitulum in vna
 distinctione positum qd sic incipit Cum dñs Cyst voluit dif
 finitores assignere
- 5 De diffinitoribus ponendis si quis primorum abbas a caplo defuerit
 quis debeat supplere vires eius
- 6 De abbate Norwiche qui noluit qd abbas firmitatis capitulum
 teneret sine ipso tempore incarnationis Cisterii et flauere
 uallie abbatum
- 7 De periculis ordinis si vacante aliqua primaria abbacia abbas
 potest ponere possit diffinitores
- 8 De qualitate diffinitore
- 9 De diffinitoribus cum quanta cautela et diligētia pcedere debeant
- 10 De secreto tam caplo qm diffinitoribus sollicite custodiendo
- 11 De priore Cisterii quomodo qui ultra fines debitos se misit est
 ingere si ab ipso caplo incontinenti repulsus est
- 12 De eo qd de pertinentibus ad capitulum soli abbas se intromittat
 et de unitate sigillorum in ordine
- 13 De secularibus negociis ne tractentur in capitulis quotidianis

- 14 De exclusione carnalium et secularium curare seu querelare a caplis suis quotidianis
- 15 De diffinitoribus cum notati fuerint quid et qualiter agere debeant
- 16 De eo quod abbas Cisterciensis resistere non potest diffinitore statutis secundum formam ordinis vite factis licet sibi displiceant
- 17 De abbatibus Notariis diffinitorum quales esse debeant et qualiter se habere
- 18 De domno Cisterciensis quod de diffinitionibus per abbatem Notarios sibi veritatis magis mutare debet sine consensu et conscientia diffinitorum
- 19 De eo quod president in capitulo cuncta debet agere et aliorum abbatum consensu tacito vel expresso et quod quilibet abbas prius in capli iurisdictione participat et habeat vocem suam
- 20 De eo quod capli iurdictio ad omnimoditatem abbatum pertineat non solum ad presidentem
- 21 De hiis que reservari debent diffinitoribus et de
- 22 De causis et limitibus eorum quod non sunt committenda nec agere tractanda cum culpis personarum
- 23 De diversis modis respondendi in culpis quotidianis monachorum et generali capitulo abbatum
- 24 De simplici statu quatuor primorum abbatum et eorum officiorum
- 25 De officio primorum abbatum in electione cisterciensis
- 26 De qualitate iurisdictionis primorum abbatum
et si diffinitores discordaverint quid agendum existat
- 27 De diffinitoribus quod diffinendo quatuor fines intendere debent
- 28 De diffinitoribus quod eorum et eorum personarum iura sua debent illa servare nisi enormiter delinquant
- 29 De diffinitoribus quod ea debent diffinire que prius in capitulo publice proponuntur et vite notantur
- 30 De modis quibus arguuntur abbacies filiatione
- 31 De diffinitoribus quod considerationis discretionem habere debent inter concessa et affirmata et ea que aggressor carere et affirmare
- 32 De eo quod quedam conceduntur a principio quedam vero verbo rantur per ratificationem expositam
- 33 De membris abbacie a quibus et qualiter visitari debent

- 34 De dispensatione communi et his que fieri debent ac solent
ultimo die capli
- 37 De prefata dispensatione pro quos fieri debet et statuto dno
pape qualiter ipm seruare conueniat
- 36 De domno abbate Cisterci qui opinionem suam preualere voluit
et qualiter iuste obuiatum est
- 35 De patre abbate q non licet sibi officiales in filia domo creare
nec electionibus ponere electores

Explicit capla secundae partis

Napit libellus qui dicitur *Speculū eleua*
tione et exaltationis ordinis Cisterciensis. Et etiam finalis
depressionis et emendationis eiusdem. Editus per magnum
Mattheum pullart dudum monasterij de Dunus religiosum
et sacre theologie egregium professorem. Postea vero tunc
simul septimum Clarens abbate ubi abbatizavit ab anno dñi
m cccc quinto usque ad annum dñi m cccc quadringentesimum vi
gesimum octauum.

Capitulum primum
De origine ordinis Cisterciensis et fundatione domus Cisterciensis

Pater magister et deus totius consolationis iuxta verbum
apli. *Uemine vult perire ad agnitionem veritatis ve*
nit que retro sunt obliuisci secularia videlicet atque carnalia
et extendi in antea spualia scilicet et diuina. Ipse namque sicut
aquila pullos suos spuales precipue quos in religionis
indulo nutrit incrementis pijs et illuminationibus sacris
prouocat ad volandum infundens eis indefessum proficiendi
desiderium et sancte conuersationis appetitum qui super filios
suos volitat clementer protegendo et potenter iuuando
neque seducendo vel inficiendo contra eos spualeat humani
generis inimicus. Hanc hoc euidentius liquere potest si or
do Cisterciensis pensetur exordia ubi semen epigynum cito fructi
ficauit in centuplum. Et iuxta catastropham a modica sem
tilla exarsit ignis grandis ad illuminationem gentium id est secu
larium et gladium israhel spualis id est religiosorum. Et humi
lima etenim radix videlicet abbate molisimen sancto Roberto
eiusque societate modica sed deuota traxit originem quorum
mentes purgavit altissimus ut vere saperent et clare intel
ligerent. Regularis obseruantie apud molisimum defectum
tunc ipse et imperfectum. Quo vero illuminauit illos et in
flammas ut feruenter et fortiter ad profectum angelarent
atque profectum. Cum igitur molisimum multitudinem residuam in
concepti propositi distinctione sancta sibi coaptare et copulare
non possent non ex temeritate vel animi leuitate sed dux
spualis libertatis vite gratia melioris ab ecclesia Romane legato
lugdunum antequam licentiati molisimum eperunt et ad
locum qui nunc Cistercium dicitur dirigente domino perueniunt
ubi figentes tabernacula de consensu dyocesanorum duos

burgundie dictiq; legati aplici adiutorio altissimi abbacia edifi-
cauerunt De cuius exordio progressu et confirmatione si-
lendu dignum in pnti Nam in scriptis olim editis de or-
dine mris que in pleviss habentur abbacie inde potit
qui voluerit plenius edoceri

Capitulum 2^m De sanare Cisterii et vite vigore initiali
atq; sancti Bernardi

Dictus igitur abbas Robertus humiliss; conventus eius
pauper et modestus ppe pensantes q; auita pterius
disciplina auidm interius in deuotione dilatat vite distinctis
sime opam dabant bti Benedicti regula s^m simplicem et
comune eius intellectus pio posse seruabunt mundum et
carnem despicere ac subire mtebantur totiq; studiu suu
in deum et diuina dirigere et eingere satagebant quare
pauci ad ipso conuersationis gracia migrarunt diuina repu-
tantes assuetudine relinqueret et ad tantu pme ingorem se tns
ferre donec pietatis fons mdeficiens bti Bernardi mente gratia
domus replens vntione sua tetigit et attigit necnon et in
spuauit ut laudabile illud confortu quod in eia vita desin-
bitur congregaret in vnu Et sperta seculi pompa ac par-
ua Cisterii vnammes intrarent pnotatu tempore
boni Stephani tery abbatis dicti loci

Capitulum 3^m De conventu Cisterii q; tempore trauis
pnoze abbatu ipse subiectus erat epis sicut Molisimem
donec facta fuit carta caritatis

Utes autem primi abbates ibidem sibi succedentes
Robertus videlicet albericus et stephanus cum dicto
humili Conuentu suo steterint primitus sub epis pleno
iure subiecti ordinarijs quemadmodu in Molisimo Non em
erat editu carte caritatis decretum nec priuilegiu aliud
impetratu per qd illi darentur libertati qua ord Cist^{ri}
gaudet in pnti Nam iuxta p vbu sapientis in puerbis
Cemita ordinis primo quasi lux splendens postmodum
tuenit in perfectum diem Item Beda Non in primis pfa
queruntur sed ab incipis ad perfecta paulatim ascenditur
Hec prefata plane patent pnotatu scriptum de ordine

origine studiose consideranti

Capitulum 2^m De abbatibus primis Roberto et Alberico
quanto tempore profuerunt

Non est silencio pretereundum quod sepedictus Robertus
abbas cisterciensis primus procurantibus nichil in se
in curia apostolica ab officio pastoralis cisterciensis per excessum
nisi absolutus ad molissimum est reuocatus ante annum primum
in cistercio completionem Albericus vero vir sanctus et
deuotus in eius loco exstitit constitutus qui nouem annos in
dicta curia consumens superne vocationis brauium de cunctis
apprehendit

Capitulum 3^m De abbate stephano eorum successore
qualiter creuit ordo ipsius tempore

Qui successit abbas stephanus Religionis paupertatis
et totius humilitatis sanctitatis amator ardentissimus
in quibus diebus prius dicto loco benedixit vberius
dams faciem sue prolem et sanctum suo plura apud spiritualium
examina in tantum quod infra annos prelationis dicti abbatis
stephani cunctis quoddecim viginti abbatibus crearentur in
ordine diuina manu benignius adiuuante tam in filiabus
prius quam in nepotibus domibus sub summa prefata memoratis
Quequid omnes abbatibus privilegio creantes minime sub
iecte erant tunc tempore episcopi pleno iure

Capitulum 4^m De potestate capli generalis

anquam ordo privilegio minueretur

Licet autem certo tempore preteritu capli generalis non pre
tensione legis punientis sed deuotione spontanea bone
voluntatis in cistercio conuenirent de bono statu ordinis
et promotione tractantes et prout poterant in simul
ordinantes nichil tamen statuere volebant quod iurisdictionem
obseruandi secum traheret eo quod iurisdictionem non habebant
coherendi inuitos plena iurisdictione potestate per se ex parte residere

Capitulum 5^m De potestate cursu et statu ordinis

qui sancte ac prouide inuentus fuit

Dicti igitur patres via caritatis incedentes non hictes
que sua sunt sed tam de futurorum quam presentium filiorum

5.
salute solliciti post deliberationes per plures collationes
atque tractatus certo certius cognovimus quod si a dissimilibus viden-
tibus et ideo dissimilia sentientibus docentibus propriis ac
ac statuendis diutius regerentur a concepti fervoris
semita facile deviant et cito descenderent ad remissionem an-
tiquam. Plerumque etenim homines laxius viventes et corpori
suo lautius indulgentes quorundam fervorem reputant
furore primae distinctionem iudiciorum discipline severita-
tem dicunt crudelitatem abstinentie parcimoniam platore
superstitiosas capli vel primi constitutiones quasdam vocant
illaqueationes quia ut ipsi aiunt quod statuta abbates fa-
ciunt tot anabus subditos laqueos vertunt. Cuius dicti
falsitas inferius apparebit. Unde non sine diuine gratie
illuminatione pia patris cursus ordinis est inuenta unani-
mi omni consensu approbata videlicet ut ordo per ordinem
regeretur necnon institutiones constitutiones abbatum
visitationes et genera correctionum vniuersa penes eundem
totaliter remanerent filius semper in omnibus sicut merito
congruit sedis apostolice beneplacito et auctoritate. Dicit enim
sapientis verbum felices essent res humane si de ipsis
tantummodo populus iudicaret. Quia vero sine dicte sedis apostolice
provisione et confirmatione prenotata completi non possunt
placuit vniuersis ut per eundem sedem prefati Regimini et
correctionis ac iurisdictionis gratia pia supplicatione obtineretur iurisdictionis

Capitulum secundum de confirmatione et approbatione
carte caritatis. Et quare sic vocatur

Super prefatis igitur omnibus per venerabilem
abbatem stephanum exquisita industria confectum et
et conceptum publicum instrumentum a dictis abbatibus
concorditer approbatum consensientibus eorum conuentibus
omnibus sicut in ordine initio congruebat. Nam hoc dicit
quod omnes tangit ab omnibus debet approbari. Et quod
scriptura dicto pro stephano digestum et a ceteris cunctis
confirmatum rite vocatum est carta caritatis. Nam ad eius
susceptionem nulla iurisdictionis auctoritas nulla legis compulsa
coactio sed sola permittus induxit caritas et spontanea

voluntas ac zelus altare Verum sicut abbas cisterciensis se et suos
ordini sibi eius instituta in posterum subdidit nolens in
ipso dominari si iuxta verbum apostoli forma gregis fieri Sic
abbas unusquisque filius proprio patri et calce gregis se et suos
subiecit in forma quam prefata carta describit Stat igitur
ordo tamquam vas sanctum electum vas in honore suo pede
non diruptus non corruptus sed tribus circulis circumscriptus
funiculo triplici qui difficile rumpitur circumplexus capli
sed cotidiana correctionis annua per abbatis visitationem et
capli generalis summa sollicitudine ac universalis potestate

Capitulum quoniam De ordine qui dicitur caput primum
videlicet Cistercium inclusit in se ut non visitetur
nec corrigatur ab alio quam ab ordine solo

Tem Quid ab alia quam a seipso visitetur et corrigatur ecclesia
quolibet sola sede Romana excepta ne fiat angulus in or
dine circulo et ita sordet caput primum videlicet cister
cium dispositione provida ordo inclusit intra semetipsum Ne
gravis dissolutionis ac ruine ruinas hanc panderet si
prima domus extremis discipline monastice ignavis et
inexpertis visitanda et corrigenda exponatur Quid enim
prodest si castrum in circuitu clausura forti cingitur si
porta maneris patens dimittitur qua libere et damnose in
trare valeant alieni quare provide actum est ut capitulum
generale plena teneat digne domus subiectionem et per
quatuor primos abbates non superficiali tantum sed veram
et debitam annuatim habeat visitationem in forma illa
quam plenius exprimit prefata carta caritatis Ab ipso
igitur spiritu benigne provulsus est ut perpetuo teneatur
descripta subiectio Et sic sit in ordine sancta quedam circula
tio alioquin crebro cadit a perfecto primumque circuli super
mundi ac sperie perpendendo qui se dicit Ego sum abbas et
o prius vero ait Tunc unumquodque perfectum est cum at
tingit propriam virtutem et tunc circulus est mundus etiam
corporalis circulus consumatur voluntate Mundus autem
spiritualis in summa et divina perficitur circulatione

Caplin Decimus De alia causa caritatis
q^d sc^{ilicet} cupiditatem omnem excludit

Tem alia rōne vocatū fuit scriptū seu decretū ^{carita} caritatis
cuius etiā statutū omnis exactionis gramasine ppulsans
solam caritatem in diuinis et humanis exequitur Unde
ibid^{em} scribitur Unde abbatibus et confessoribus nris monachis
quos per diuersa loca dei pietas per nos miserabiles
hōm sub regulari disciplina ordinauerit nullam tenere
cupiditatis vel comoditatis seu vere h^{ypocrit}alid exactionem
imponere nichil q^d eos grauet nil q^d eorū substantiam
minuat erga eos agere decuerim^{us} ne dū nos abundantes
de eorū paupertate esse cupimus auaricie malum quod ipso
lore seruitus comprobatur euitare non possimus Unde
patet q^d primi p^{re}dicti ordinis caritate pleni et cupiditate
vacui firmiter voluerunt et prouide statuerunt ut in
abbacijs ipius plena resisteret libertas ubi specialem sibi
vendicat locū sp^{iritus} libertatis Non enim sp^{iritus} seruitutis
acceperant dū p^{re}dicti in timore s^{ed} adoptionis p^{er} filiorū
qui caritate perfecta fundati non ad datū habebant oculū
s^{ed} ad amicitie fructū Verendum namq^{ue} caritatis ut ait
Augustinus cupiditas est augmentū vero caritatis dūmi
nutio cupiditatis perfectio eius cupiditas nulla Signū
vero perfectionis eius est immutatio timoris Signū autē
perfectionis nullus timor

Caplin 11us De abbe quondam Iohanne cistercijs et q^d
nulla subuentio requiratur ab ordine per penā
imposita sēd per solam gratiam

Quapropter pro abbate cistercijs Iohanne qui domini c^{ister}
cijs promissam subuentionē sub pena imposita reddi
voluit caplin generale libertatem primitiua immouab^{ilis}
statuit in hunc modū Anno d^{omi}nⁱ m^{illesimo} c^{entesimo} lxxviii^o Unde mox
subuentionis quamquid fieri voluerunt domini cistercijs
contra carta caritatis et antiqua ordinis libertatem mul
torū annos conturbant districte inhibetur aucte caplin
generalis ne tale quid imposterū attemptetur ne alicui
liceat super subuentione h^{uius}modi pecuniaria alicui p^{ro}pone

que non sit de ordine nro supplicare. Si forte Cistercio vel ali
cui abbacie caplm gñale subueniret derogat iuxta verbum apu
non ex necessitate sed mera libertate prout vniuersusq; desti
nauerit in corde suo faciat Itaq; semper sit gratia et in pñ
capio in medio et in fine. Per concessione vero factam et
constitutione anno dñi m ccc lvi dicti ordinis libertati et
fundationi originali enormiter derogaretur et grauissime
pudicaretur ppter pena inflicta non soluentib; dicte subue
nionis residuum nisi in fine pñati statuti submergeretur in hunc
modum. Duti vero caplm aucte statutum ne ordine pñscripta
vllu ord domib; ordinis vel persone pñdictu generetur
s libertates nps ordinis ac statutum anno dñi. Et pñpñm
super hac matia editu in suo volere pñmaneat penitus illi
bata. Expedi igitur ut ordo in posteru cum pñpñta magis
oculos aptos habens a penar talium in totali inflicione sibi
prouideat et sedule caueat in futuru ut per penaliu parti
onu exclusionem pñbent se abbates ordinis magis pñes esse
q; dños qui gñationis affectu habeant ad alios non tyrannice
exerceant in subiectos. Si eni caritatur petatur subsidium
in ordine pro vegente aliqua necessitate requiri debet per
mera gñam non ex parte extorqueri per pena imposita alioquin
non caritas est s caritas nec dilectio s penalis exartio quo
cūq; nomine petatur quod deus auertat in pñetud ab or
dine nro in tanta puritate fundato.

**Caplm 12^m De confirmatione carte caritatis
per dñm papam et Cardinales**

Expredicta igitur carta caritatis tam a dicto abbe cist
en stephano q; alijs viginti abbib; tunc tps existe
tib; sue conuentuum suore contradictione vnamini approbata
et confirmata ad sedem aplicam per nuncios ydoneos fuit
destinata. Que pro vite ardore puritate pñionis honestate sci
tatis feruore et mōre zelo in se expressius pñfiguratis dñi
pape et dñore Cardinalium nos ad ea que dei sunt benignos
ac prouos facile inclinauit ad beniuolencia grē et fauoris
Vnde eidem carte de consueta benignitate decreuerunt robur
impendere perpetue firmitatis.

7.

Capitulum 13^m De abbatibus nouis qⁱ cura anar^e no
ab epis sⁱ a p^rincipibus abbatibus seu deputatis institu
tionibus recipiunt q^uoniam confirmantur ab epis &
de forma creandi abbates

Omnipotens ab eo tempore plene remanet penes ordi
nem cura anar^e ip^sius ordinis ne aliquae facte sub
abbatibus Institutiones destitutiones vel visitationes seu cor
rectiones in ordine ip^so vel electiones seu electionum confir
mationes nisi per personas quibus ista incumbunt s^um ordi
nibus instituta unde extant mox in ip^so ordine moleuit ut
electione ab electoribus regulariter celebrata solemniter
in caplo ip^so confirmando dicat abbas epⁱ vel alius qui in
stituentis agit officiu tali electioni de tali persona ydonea
s^um forma ordinis facte consentimus et eam approbamus
et aucte mea et ordinis confirmamus vobisq^{ue} personam
illam damus in abbatem Cuius in caplo solenni facta uoi
tione et p^rmissa perfata electionis et electi confirmatione can
tando incipitur Te deus laudamus Et chor^{us} professionalis
ab omnibus intratur abbasq^{ue} nouus ad stallu ducitur ac ab
instituyente statim installatur Sicq^{ue} reuertuntur cuncti ad
capitulu ut primo militatur quasi in possessione corporalem
sp^{irit}ualium dum surgentes monachi ad nutu abbatis qui agit
officiu suas ei ordinate faciant professiones Deniq^{ue} sigillum
recipit a suo institutore quod est signu plene administrationis
ip^sius abbacie Unde liquido patet q^uoniam curam anar^e abbatibus
nequaquam tradunt epⁱ sⁱ in sue electionis confirmatione dicta
curam recipiunt a p^rabbate seu alijs abbatibus iure ordinis
confirmantibus ip^sam electionem Non solum sua p^rate sⁱ sedis
ap^{osto}lice aucte cautam caritatis ut dictum est approbante Neq^{ue}
en^{im} epⁱ abbates ordinis confirmandi p^rstantur nec ab eis
ip^sore electionis forma inquiratur nec ip^si electi ab illis exa
minantur

Capitulum 14^m De abbatibus qⁱ nec in benedictione sua
nec in p^ressione qua faciunt epis cura recipiunt anar^e
i vero affirmare vellent epⁱ q^uoniam in benedictione curam
reciperent abbates anar^e inde sequitur q^uoniam nec d^{omi}nus alius

electi nec quatuor anni nec in ordine plures alij annuare
curam habent et ita fructuorum subiectis suis sacramenta
ecclesiastica ac sacramentalia ministrant Cum pro maiori
parte in alijs abbatibus quibus prefuerunt benedixit anq[ue]
ad dictas abbatias eligantur Si autem asseratur q[uod] in pro
fessione quam noui abbes faciunt sint benedicti seu benedicti
ante cura recipiatur stare non potest Nam sede vacante
vel ep[iscopu]s al[ia] in remotis agente toto vite sue t[em]p[or]e minime fortas
sine profitebuntur Cu[m] non nisi in ep[iscop]i p[re]sencia profiteri ali
quatenus teneantur Non enim diu[er]sim ep[iscopu]s per se et ep[iscop]a
li sedi p[er] se profiteri debent abbates noui s[ed] conu[er]sum p[ar]te
ep[iscop]i sicut liquet declarat decretalis honorij li. 1. titulo
de symonia ca. ne de ecclesia Action in p[re]iudicium sedis ap[er]te
quod inde habetur ordinem sp[irit]ualiter derogaretur

Capitulum 17^m De rationibus iuris probantibus q[uod]
in confirmatione sua recipiunt abbes cura
ante p[ri]uilegiu[m] papalis auctoritatis

Sane q[uod] in electionis confirmatione inter eligentes et
electu[m] sp[irit]uale contrahitur matrimoniu[m] non in ep[iscop]i
confirmatione vel abbis benedictione in decretalibus habetur
ep[iscop]i titulo & translatione ca. 20 ubi dicitur Non debet
in dubiu[m] verti quoniam post electionis confirmatione cano
nicam int[er] personas eligentiu[m] et electu[m] coniugiu[m] sit sp[irit]uale
contractu[m] Cui profecto ep[iscop]alis dignitas nichil addit Sicut
nec abbatis benedictio Nam iuxta decretalem in similib[us]
simile iudiciu[m] Item in dicto it[em] ep[iscop]i ca. Non est magis
vinculu[m] ep[iscop]i ad ecclesia[m] q[uam] electi maxime cum fuerit co
firmatus imo idem peritus et non aliud Et quibus liquet
certissime q[uod] post confirmatione ante caritatis ab ap[osto]lica
sede facta nec receperunt nec recipiunt abbes ab ep[iscop]is
curam annuare s[ed] solum ab ordine p[ri]uilegiu[m] ap[osto]lici
auctoritatis sicut scriptu[m] est Quodquid centu[m] annore s[ed] et
amplius longissima p[re]scriptio Et plenius ostendit p[ro]p[ter]
gregory non p[ri]uilegiu[m] ubi d[icitur] 14 ep[iscop]i de modo electionis
inquire aut exannuare personas de vita l[ib]erata et
moribus et electionem confirmare nullo modo p[re]sumant

8.
ner capla ipor ner abbates sibi pntari quevant electos ner
anagidiam ipos installandi me habeant aliquos vel pte
Non enim oportet acta agere cu ipi abbates noui per insti
tuentem vel instituentes abbes aucte ordinis in sua curatioe
sint installati

Caplm 6^m De professione quam faciunt
abbates epis qualiter intelligatur

Nunc sciendum est q ordo humiliter de se sentiens et p
humilitatis semitas incudere cupiens sicut libenter
si fieri posset saluo fervore suo epore totalem recipere
conversione Ita pro bono pacis et gratia caritatis quam
semper cum laici misus est eis qd salubrit potuit deferunt
obedientie videlicet ac reverencie professione filio ordinis
suo qd in idem sonat ac si dicatur filius nris ordinis p
iulgis et institutis

Caplm 11^m De epis et ordinariis q in nos nulla
pnt finas ferre nec resura aliq ecclesiastica adaduertere

Nulla vero obedientia gratis impenditur et solum voluntate
offertur in spu libertatis Nam nec Dyocesani epi nec ali
quicunq ordinarij sicut plura declarant ordinis privilegia
aliquatenus possunt personas ordinis excoicare suspende
re vel interdici seu in ipas vel loca earum censura aliqua
ecclesiastica adaduertere sicut exponit apertus lucij pape
statutu et privilegium ubi dicit Hartens de fervore ac pro
tigatione sedis aplice obtinuit ordo cisterciens ut nullus
in monasteria seu abbes nris quibz ecclesiastica finam promat
in eodem ordine constitutis excois vel suspensionis seu int
dicti promulgatione gravaret Quia vero usquefcente an
tate multoru vsq adeo noscitur malicia abundasse ut non
nullis qui modernis temporibz ecclie dei sunt prelati trans
grediantur terminos ab antiquioribz constitutos et in dictu
specialiter ordinem indebitam non dubitant exerceve vel
tionem pncu lude inscriptione statumms et aucte apca
confirmamus ut nulli orno liceat in vobis vos vel mona
chia seu fies ibid constitutos excoicatione seu interdicti sen
tenciam promulgare qua si deprompta fuit aucte aplica

decurimus non tenere Item Innocentius quartus in privilegio
suo sic ait Nonnulli ecclesiarum prelati vias libertatibus inuolunt
tes cum eis non liceat ex apostolice sedis indulto in vos exco-
municacionis suspensionis vel interdicti sententiam promulgare
in familiares seruientes et benefactores et sententias pro-
ferunt memoratas Et predictis igitur patet quod in personas vel
fidei domos ordinis sine nullatenus possint ordinari
quicunque prelati salua sedis apostolice auctoritate

Capitulum 18^m De abbatibus ordinis vniuersi
quod in ordine duos iudices tamen habent proprium
scilicet premonasterium et capitulum generale

Notandum vero quod si supradicta sedule pensata fuisset
et ad memoria reuocata questione de iurisdictione
super ordine obtinenti temporibus bone memorie Johannis ab-
batis cisterciensis suscitata que tunc temporis non sine graui scandalo
pacem ordinis plurimum turbauerunt nunquam processissent in
medium plene enim et plane videtur quod quilibet abbas ordinis
duos iudices in ipso ordine tamen habet proprium scilicet premonas-
terium et capitulum generale Si enim reuoluatur essentiale et ori-
ginale ordinis fundamentum carta scilicet conuentionis que a mo-
narchis aliorum ordinum beati benedicti etiam profitentibus spirituali
quadam diuina nos distinguit et seriatim attendetur a prin-
cipio usque in finem euidenter reperitur quod solis propriis abba-
tibus et capitulo generalis super abbatibus ibidem conceditur iurisdictione
non autem non proprio abbati nec proprio alicui neque domino
cisterciensis nec alii abbati cuiuslibet Quodquid plenus probat
et exponit constitutio lata a capitulo generalis anno domini millesimo
quingentesimo que sic ait Summas exco[m]municacionis suspensionis et interdicti
a domino Johanne quondam abbe cisterciensis in abbatem et conuentum
involutori latus capitulum generale diffinendo pronuntiat esse
nullas cum nullus preabbas iurisdictionem habeat nisi in fili-
abus Districte vero inhibetur omnibus premonasteriis
auctoritate capuli generalis ne de rebus propria auctoritate sine presumat
nisi in personas abbacie que sunt in filiabus sue et hoc
modo debito et secundum ordinis instituta

91
Caplin 19^m De priuilegiis abbatibus qui nulla habent
iudiciale cognicione neque iuris executionem
nisi in propriis filiabus et filia domo vacante

Domo igitur priuilegiata in filiabus propriis tunc
habent iurisdictionem liquet quod in alijs abbatibus
nullam habent auctoritatem propria iudiciale cognicione nec
aliquam iuris executionem etiam si de domus propria filie
vacante Nam iura licet scripta sint et publice promulgata
non tamen ea exequi potest nisi iudex cui incumbit ex
debita iurisdictione Quia enim decretalis quod summa a non suo iu-
dice lata non tenet

Caplin vicesimus De Responsione ad allegata in
communibus et statuto caplin generalis ad hoc edito

Non valet allegatio de curia caritatis ubi dicitur quod tota
curia filie domus sit supra preuentionem sede vacante
et curia cisterciensis sit supra et priores cum ipsa vacant Nam
ubi dicitur Curia domus non generationis Unde in generatione
vacantis abbacie morari debent vel possunt dicti patres at-
temptare Ibi quid iurdictio non habetur ubi nulla iur-
cognicio conceditur vel executio De domo autem sua visita-
tori respondere in visitatione abbas huius generationem
tenetur sicut ordo statuit De generatione vero sua tunc
caplin generali Nam generalis super omnes domos iurdictio
solius caplin non alius cuiusvis abbatis est propter quod
anno domini m^{cc} lxxij^o promulgata est institutio in hec
verba Quoniam quibusdam dubium videbatur a quo deponi
deberet abbas qui nollet ad matrem suam ascendere sic diffi-
niendo determinat Caplin generalis ut non nisi proprii prius
auctoritate deponatur vel ipse caplin generalis huius autem consti-
tutioni causam dedit quod abbas cisterciensis vacante domo bo-
neuallis filie sue deponere infusus est de facto cum de iure
non posset nepotem suum abbatem vallis magnae eo quod cum
elegeretur ad dictam matrem suam ascendere recusauit Que
quid depositio reservari debuit nouo boneuallis abbati
vel caplin generali Super quo ad caplin generale per-

abbatem grandissimae delata querela et q̄ publice p̄posita
de consensu vnamini dicti domini abbatis cisterciensis et diffini-
toze facta fuit institutio seu interpretatio. Et p̄fatus seu
p̄missis liquido apparet q̄ seu vacauerit seu non vacauit
filia domus in ipius generatione nichil q̄ iurisdictionis
existat p̄t vel debet pater abbas aliquantiter exerceat utiq̄
si vacante sedis vacantis patribus hoc liceret plures et
graves in ordine ex hoc acciderent perturbaciones di-
scientes aliqui p̄des quia modicum tempus habent iur-
isdictionis in domibus sue generationis tam in capitibus
q̄ in mediis multa forte euerterent & q̄ absit nominis
p̄uocent in gravem lesionem ^{et} p̄turbationem

Capitulum 21^m De periculosis induementibus
que sequuntur si p̄mabbatu iurdictio ultra
fines proprias extenderetur

Tem si pater abbas in domibus sue generationis obtinet
iurisdictionem inconuenientia sicut plane patet ex hoc eue-
nirent non minima. Nam abbacia ~~has~~ aliquantibus vel
quatuor seu sex vel septem abbas linealit̄ q̄ singulares &
ita sex vel septem s̄m numeru p̄m annuatim suscipiet
visitationes. Quia q̄ unus statuet alter infirmaret q̄
unus edificaret alter destrueret & ita p̄rent similitudo
fratelia. Ceterum ad h̄alia iugum est intolerabile et
tam personis q̄ domibus importabile. omo

Capitulum 22^m De verbo abbis iohannis cisterciensis
in contrariu et Responsione ad ipsum

In vero dicitur q̄ dominus cisterciensis s̄m vbiu abbatis iuris-
iurisdictionem h̄re debet non p̄res alij manifeste p̄
contrariu. Nam in carta caritatis est scriptu in hunc modu
illam diffinitionem quam nos inter fides tenemus cu aliqua
abbacia intantid creuerit ut alia abbacia creare possit ipsi
inter se teneant. Excepto q̄ inter se annu caplin non ha-
bebunt s̄ omnes abbates & ordine nro ad caplin gnale
cisterciensis venient. Cu igitur nichil exceptu fuit nisi caplin
annu manifestu est q̄ omnia alia tam iurisdictiones q̄ res

alio quocumque plenarie conceduntur sicut habetur de punitis
et expressis privilegiorum libro 7o decretalium ca. qd circa

Capitulum 23^m De alio gravu si p^rima abbatu p^ras
ad nepotes et infra posset extendi

Tem aliud periculum satis grave si abbates propriis p^ris
qui se sponte ordini submiserunt ex p^resentatione relicta
suis ecclesiis contra consuetudinem rationabilem et a t^ripe cuius
non extat memoria obtentam tam graviter derogari p^respi
rent ad periculosa res sit de p^resentatione p^rocul dubio tam ipsi
conventus q^m ipsi abbates aliud remedium non rep^rientes
ad sedem apostolicam conuolarent et alia plurima que non
sunt relatione digna q^d absit attemptarent

Capitulum 24^m De consuetudine antiqua et
obtentis in contradictorio iudicio qua probatur
q^d dicta p^rima iudictio ultra proprias filias
non extenditur

Tem q^d abbas quib^{us} p^rima iudictione t^rim obtineat in propriis
filiis iam habetur ex consuetudine non t^rim v^renabili et
antiqua s^{ed} etia obtenta in contradictorio iudicio **E**x p^resentatione
namq^{ue} domus beatus abbas cisterciensis questione mouit
et in contrarium attemptare conatus est **C**apitulum vero ge^{ne}re
consensu v^rnamini abbatis cisterciensis et diffinitore omⁿi
nullo p^resentis reclamante contra suam p^rotulit sicut
p^res ex diffinitione anno d^{omi}nⁱ m^{illesimo} c^{entesimo} lxxviii lata et singulis
scripta

Capitulum 27^m De v^rbo carite caritatis in p^rincipio
posito abbas stephanus et f^ratres sui q^{ui} intelligunt
f^ratrum nomine viginti abbes in ordine tunc
creati non soli monachi cisterciensis

Non statuere non possunt qui iudictioni non p^resunt
q^{ui}ntum ad constitutionem faciend^{am} **V**nde patet q^d p^r
illud verbum abbas stephanus et f^ratres sui in carta cari
tatis positu intelliguntur cum v^ren^{do} abbe stephano
viginti abbes alij in ordine tunc t^rip^ris creati **M**o^rdo
enim simpliciter non est statuere s^{ed} magis in casu debito
consentire **V**nde liquet q^d id q^d in carta caritatis loquit^{ur}
abbas stephanus cu alijs p^redictis abbatib^{us} quinquidem

tunc ipse ge^{le} caplm cu abbe stephano cistercijs constituen-
tes sicut p^{re}es constituerunt suu totu sibi retinuerunt
super omnes domos et personas generalit^r in ordine
cura anaz unde in carta dicta d^r **C**ura anaz car-
tatis gra retinere volumus 2^a

Caplm 20^m **Q**uo vbo illo carte caritatis cura
anaz retine volumus q duobz modis intelligi p^{ot}

Nam si conuictum ad cam^m ge^{le} cura dicta certum est
pertinere Si vero diuisim intelligatur ad solam
primabbatu propriore spectare impositur iurisdictione
quam videlicet unusquisqz abbas propriore p^{ri}m filia
sua vel filiabus domibz sigillatim habet unde in p^{ri}uilegio
alexandri pape cartam caritatis confirmante d^r in q^uo
modu **C**ura anaz abbas matris ecclie in ea qua genuit
gra caritatis sibi retineat ut si qn ab ordine transte
terminant per eius sollicitudine vite redire possit Sic
igitur patet ex p^{re}dictis p^{re}fatam conquestionem quond
iuris abbatis cistercijs plenaria et manifesta cogni-
tio et solutio

Caplm 21^m **D**e prerogativa eminenti vane
renue et honoris qua debet h^{ab}ere quibz p^{ri}
abbas in generatione sua

Sciendum est vero q licet pater abbas non nisi
in filiabus propriis iurisdictionem obtineat p^{er}
rogatiua t^u eminenti et sp^{eci}alem vane renue et
honoris per tota sua h^{ab}ere debet generatione p^{re} actis
abbatibz omnibus in illa linea patermitatem nullam
obtinere t^u que si in p^{re}dicta non fuerint conueni debet
ex h^{ab}itate vel p^{ri}prio p^{ri}uilegio qui vltim^{us} est iudex
filijs ut p^{re}sumptores q^{ui}moi castigantur

Caplm 22^m **D**e eo q in carta caritatis loquit^r
p^{ri}ncipue abbm caplm ge^{le} q nullus abbas vi-
sitet nisi cenobia que ipse fundauit

Tem q in carta caritatis loquit^r p^{ri}ncipue abbm caplm
ge^{le} **E**t isto vbo necnon pluribz alijs in ead carta

positis adducuntur. In eius em pntipio qd abbatibz em
et fratribz nris mōchis quos sub vltimis disciplinis per
nos miserimos homi dei pietas per diuersa loca ^{ordinat} certu
est em qd foualit nouos conuentus non ordnat per
nouas domos nisi caplin gualle. Sicut patet in distinctione
prima caplo qd vbi dicitur: nulli liceat abbacia ordinis nri fun
dare. Item in eadem carta caritatis semel per annum visitet
abbas maioris ecclesie id pmissu p se vel per aliquem
de abbatibz suis oia reuocia que ipse fundauit qd dicit
se ad alia non extendat.

Caplin 2^m De carta caritatis qd edita fuit
anno a fundatione Cisterciensis xxiij^o. Et qd fuit sine
bto bernardo alijsqz tribz pmissis et ceteris abbatibz
qui tunc erant minime facta sit.

Hinc diligenter est perscrutandum quomodo ab ordine
inicio pmissis in quocumqz ipi munifice splendeat
in ordine et magnifice peminabant velud ignis efflu
gens qd astra matutina sicut lucaria ptempna in ordine
firmamento btissimqz bernardus ceteriqz abbes pmissi nec
non et quida alij prout declarat cronica pro vite scitate
moriu gra et sapie doctrina apud deu et homines digne
commendabiles qui deo et hoibz memoria suis postere
reliquerunt in benedictione quare incredibile s; veru
simile est qd ad dicta carta conficienda sicut nec de hinc
potuit dictus abbas stephanus vir deuotissimus pmissus
ac indytorius nisi de dicto abbati suoz bimplarito con
silio et consensu. Istorie em res agebatur et ecclesie suaz
iuridictio nouo imitabatur modo ut pote qui ab episcopis
plena subiectione se ad totalem spote tñsserebant in
iuridictione sine hysoz bimplarito inefficax esset dicte
carte confectio. Compelli em ad hoc in ordine pmissor
dis non valebant quare constat certius qd ad dicte carte
confessione non excludi qd prout merito conueniebat
oss associari. Et per illud verbum stephanus et fratres
sui nomine fuit ipse subintelligi.

Capitulum Cinciesimud De eo q per hoc verbum abbas
maturis in carta caritatis positum non intelligit
Cistercium s proproina mater domus

Tem si per verbum in carta caritatis positum abbas mris
ecclie velint aliqui cistercium vel alia q ppa mris non
fuit designari stare hoc non posse videtur manifeste
per decretalem de verbo significationibus ca' venerabili fir
mud ubi dicitur **Q**uandam exo colubruu obedientia dene
gabatur inde sumpta ordine q per mrem eccliaz in suo
pouitio positam non ratificatorem dicebant intelligi s
domania papa vero ibidem declarat in contrarium **E**t
sic lupta iuris vbi in silibz sile iudicium

Capitulum 31^m De eo q abbas cistercium di pr
ordinis statione pmanere pparationis non
qualis sup ipm obtente iurisdictionis

Tem non ideo quia dñs abbas cistercium di pr totius
ordinis autem sibi vendicare valet iurisdictione pr etn
vocatur ppter pmanere pparationem non ppter gnalem
super ipm ordinem obtentam iurisdictionem sicut getur
in dicto ca' de verbo significationibus vbi vbi ponit exponit
illud Danielis Nam et nabugodonosor pr eius pr id
est pmanens more scripture que auos et dñm ppe
prie appellat

Capitulum 22^m De vbo posito in caplo de for
visitationis qd pro se allegare intunt qda
ad sue ptatis iurisdictionem expressione qualis
sane intelli **E**t vobis ad hoc facientibus

Tem si pro iurisdictione obtinenda in mediu adducitur
illud qd in forma visitationis scribi videlicet si contra
hanc forma egerit visitator per superiorem abbatem vt
cathedra alios vt meruerit castigetur siue etia punitur
per qd capitulum non valet illa namq; castigatio que fit
per superiorem abbate vel cathedra alios non fit ante
ppria iurisdictione s a caplo ge' fte gmissiois si tamen
talit gmitte deuenit qd illud approbat consuetudo p

124

scripta a tpe longissimo cuius non extat memoria qd s^m
 iura optima est legu interpretis cui consonat decretalis
 de voto et voti redemptione ca^{lo} ex multa vbi d^r illis
 solid^o ius hoc exequendi gmittatur qui super hoc man
 datu^m recepit spale^m q^u veritas sic se heat facile patet
 Nulli enim abbes in suu^m coabbatem sibi non subiectu^m
 corrigendi aliquatenus habent potatem nisi fortassis
 fuit sibi delegatu^m Superioris vero abbatis vltra p^{ro}p^{ri}as
 filias suas sicut ostensum est non extenditur iuridic^o
 Ideoq^{ue} nec iudicialis cognitio et per consequens nulla
 p^{ro}curio Si vero dicatur hoc v^{er}bum per superiore^m abbe^m
 pro d^{omi}no cisterciⁱ et alijs abbatib^{us} p^{ro}ib^{us} p^{ro}mit^{ur} Illud
 vero qd d^r p^{ro} coabbates alios pro^{pter} p^{ri}mo adu^{er}git^{ur}
 eo qd d^{omi}us abbas cisterciⁱ superiore^m abbatem noⁿ heat
 s^{ed} a q^{ui}tuor p^{ri}mo^{rum} visitatur Istud vero non conuenit
 sicut clare patet Sic em^o ad dictos p^{ri}mos pertinet
 ip^sius abbatis cisterciⁱ corrigere visitationes Quare v^{er}ones ad
 ducere in com^{mu}nem non oportet Unde s^m decretalem de p^{ri}uilegijs
 et expressib^{us} p^{ri}uilegiato^{rum} ca^{lo} q^u r^{ati}o Et non debeat vna et ead^{em}
 res diuerso iure censeri planu^m relinquit^{ur} qd supradicta casti
 gatio intell^{ig}enda facienda ex aucte^{re} delegate non ordinate iure
 d^{omi}nis Si forte de visitationis expressib^{us} querela deuenit
 ad audientia^m capli generalis

Caplm 33^m De domno abbe cisterciⁱ quot et
 quo duos habet iudices scz caplm ge^{ne}le et q^{ui}tuor
 p^{ri}mos s^m forma p^{re}sentata in s^m carta caritatis

Notandu^m vero qd sicut quib^{us} abbas ordinis duos tm^{en}
 habet iudices scz p^{re}sentab^{ile} p^{ro}p^{ri}u^m et caplm ge^{ne}le
 sic et d^{omi}n^{us} abbe cisterciⁱ duos re^{ce}pit est h^{ic} d^{omi}n^{us} videlz
 g^{ra}nde caplm pleno iure q^{ui}tuor vero p^{ri}mos non illo iure
 pleno s^{ed} in forma qua^m detinuit s^{ed} p^{re}dicta carta caritatis
 Unde bone memorie n^{ost}re archiep^{us} ordinis n^{ost}ri m^o
 r^{ati}o et abbas de p^{re}te^{re} sibi associatus pro detentione vio
 lenta d^{omi}n^{us} d^{omi}n^{us} abbatis de marenaria d^{omi}n^{us} d^{omi}n^{us} lohen
 quond^{am} abbe cisterciⁱ tamq^{ue} sui iudices denudauerunt

exco[m]municacionis labem incurrisse et in canone late sine m[er]ito
Item die certo apud abbacia de eschalijs concato asilio de
ip[s]o s[ecundu]m forma[m] carte caritatis amouendo p[er]clusur[um] solli
cite quid curand[um] est ut tam fons p[ri]mus p[ar]adi[s]i ordinis
n[ost]ri domus videt[ur] cister[ti]en[si] q[uod] q[ui]tuor ip[s]ius p[ri]ma flumina
id est p[ri]m[us] abbas et ceteri abbes vni ex eis t[ame]n nati se
dule expungentur a fermento veteri malicie et neq[ue]cie
et in sinceritatis et veritatis iugit[er] manent p[ur]itate
vsq[ue] in consummacione seculi Absit namq[ue] q[uod] vilo t[em]p[or]e dicat[ur]
de ordine illud v[er]ba v[er]bu[m] terribile T[em]p[or]e aliter nudabuntur
a fonte suo sive fontib[us] suis supple tamq[ue] deuotionis quid
ve m[er]itis vel aqua sapientie salutaris seu gr[ati]e contra
statu[m] debitu[m] diminutis

Capitulum 32^m De eo q[uod] licet concederet ex sup[er]fluo
habundanti per hoc v[er]bu[m] abbas steph[an]us et f[rat]res
sui m[on]achos cister[ti]en[ses] debet intelligi m[ag]ist[er] t[em]p[or]is
valeret ad p[ro]band[um] q[uod] iurisd[ic]tio sua vltima p[ro]p[ri]as
filias debeat extendi

Tem licet carta caritatis abbatib[us] tam b[eat]o bernardo
et supradictis p[ri]uilegiis p[ro]posita fuerit et liquidu[m] claret
ne abbas cister[ti]en[sis] aut alior[um] p[ri]m[us] vltima p[ro]p[ri]as filias
extendi iurisd[ic]tionem concedatur ex habundanti subtiliori
gr[ati]a inquisitionis q[uod] in carta caritatis solu[m] loquatur abbas
et conuentus cister[ti]en[sis] q[uod] quid m[ag]is est asseru[m] abbas lo
hannes supramemoratus ad hoc dicens circa annu[m]
ordinis ad se pertinere Veru[m] licet hoc q[uod] d[icitu]r in carta ca
ritatis circa[m] atq[ue] caritatis gr[ati]a ad solum cister[ti]en[sem] abbatem
restringatur m[ag]is facit ad dicte intencionis probacione[m]
seu dicte iurisd[ic]tionis vel p[ro]p[ri]as emu[n]ctione[m] prout facile
liquere potest intuenti **P** hoc eni[m] q[uod] illis d[icitu]r abbatibus
et monachis quos per diuersa loca dei pietas per nos
miserrimos ho[m]in[um] sub vltima disciplina ordinis solu[m] intel
liguntur abbes et monachi domo[rum] filiar[um] In edifican
dis siquid[em] abbatib[us] nullus iurisd[ic]tionem obtinet nisi abbas
p[ri]m[us] domus m[on]i et caplin[us] ex te ius concessione et confir
macionis Quare patet sicut prius nullu[m] patrem

jurisdictione hinc nisi in propriis filiabus ut infra subiungit²
in carta predicta **C**u aliqua ecclesie nra adeo curruerit
ut aliud cenobiū edificare possit illa diffinitione qua nos
interfices nros tenemus ipi inter se teneant **E**xcepto q
annu caplin inter se non habebunt si omnes conveniat
ad caplin ge^{le} cisterciē ubi ergo paret solū expeditur
cetera oia concessa relinquitur sicut iura qplura attestat
Pre predictis etia facit pscriptū vbi privilegii pape alex
andri vbi dicitur **C**ura aia retineat in ea abbas qua
genuit sicut supius est expressum

Caplin 37^m De penitencia p caplin impo
sita benigne suscipienda

Tem cu domus abbas cisterciē iudicem pleno iure heat
fm carta caritatis ge^{le} caplin non imerito absolu censet^r
q interd aliquis assere^r interbatur tpe dmi galigeri quond
abbas cisterciē videlz caplin ge^{le} non sibi debere primam
si transgredietur iudice sicut abbatibz alijs si ipsi sponte
sua solam illā qua sibi vellet assumere ut pote supra leges
ordinis positus et nequaqz eis subiectus **Q**uoddam solus
papalis constat ee dignitatis qui solus summi pcelse ple
nitudine ptatis ipse em quod constituitur in oriente et
mitatis et tpe in continuatione supreme levatoie ex
solo vultu dei non iure aliquo positus eius sublimia non
indqz iudicia prodeant **N**on sic autem de cetis non sic qui
licet ut centuriones sint alij plati sub plate tñ fm genus
condicionis sue sunt constituti quare papalis status privilegia
non usurpanda nec alijs trahenda sunt in exemplū psti
deligios qui cu nat humilis tenent in omni humilitate dno
servire maxime autē hoc convenit pmo pti ordinis qui no
dnari in filiis si esse debet in illis sicut unus ex illis put
ordinis primordia plenissime probant et supius scripta
liquido declarant **N**on em idcirco primi ptes radices ord
volensim reliquerunt ut dominandi primatu amarent
vel obtineant et religionis abiecta declinarent si magis
erontario ut de se semper humilia sapient et discipline
vlandu^r iugū ferventius fervent usqz ad consummationem

sibi ipse ad meriti cumulum etiam in salutis formam et
exemplum

Capitulum 36^m De eo quod scripsit dominus papa abbi
cisterciensis gallegaro et quatuor priores ut humilia sapient

Omnino siquid de bone memorie abbate gallegaro domino
pape sunt aliqua relata que videbantur humilitatem
non sapere sed magis elationis typum possidere volebat enim
ut sibi dicebatur supra statuta priorum et consuetudines an
tiquas non stare cum filiis sed eis singulariter singulis non
simul portare statutorum onera cum ipse si de sublimi potius
impare subiectis. Super quo dominus papa scripsit sibi et quatuor
priores ut humilia sapienter nec talibus a modo deservirent
Quapropter indubitanter expedit priores scilicet crebrius veter
dari cogitare dies antiquos quando servato deus erat in taber
naculo ordinis qui lavabant pedes suos pedes suos
id est affectus butiro caritatis et petra id est ordinis dyt
tione rigida infundebant eis viuos olei devote scilicet suavi
tatis unguenta

Explicit pars prima

Incipit secunda

De ordine q̄ nūq̄ fuit in vniuerso hominis p̄tate
Et de officio diffinitorum Capituli primum

Memorie tenatus est imprimendum
q̄ ob hoc floruit fructificauit in statu suo viguit
et durauit ordo q̄ nūq̄ fuit in vniuerso hoīs p̄tate
s̄ in capli generalis ordinata dispositione ac vniuersali
iurisdictione salua semper sedis aplice auctoritate capituli vero
in fidei ac curispecto diffinitore arbitrio iuxta verbum
sapientis in parabolis ubi salus ubi multa consilia Item
extra de officio et p̄tate iudicis delegati ca° prudentis
Causarū cognitiones duobz q̄ vni tribus q̄ duobz liben-
tius delegat sedes aplice vt integrū et prouidū sit iudi-
cū q̄ plurimorū sententijs confirmatur Debet enim
diffinitores aīalibz conformari que in apocalypsi plena
erant oculis ante et retro Cautid enim et arduū in manibz
habent negociū vt pote coris ordinis querelas iuste terminare
ip̄isq̄ b̄t statū sollicitē prouidere et p̄iculis atq̄ dispen-
sis prauere et culpas ad se delatas recte iudicare et emen-
dare Porro si vniuers abbatis p̄tati ordo subesset p̄iculis
innumeris et malis subiaceret nec aliquatenus stare posset
Nam variū quid et mutabile necnon et interdū facile
corruptibile est voluntas hoīs vniuers et grauissime ledi
posset dū libito vteret̄ pro licito nōnūq̄ et diceret Eū
voto sic iubeo sit pro varione voluntas sicut ex climacū
et quibz alijs certum hūi p̄ iudicium

**Capitulum 2^m De diffinitoribz quomodo
et a quibus ponantur**

Tem sollicitus est pensandū q̄ si pro voto suo omēs diffi-
nitores vniuers abbas poneret idem q̄ p̄us inordinem
ordini eueneret Nam cū plūmos plurimū p̄trahat non
caritas s̄ cupiditas non religionis distortio s̄ diuādi
cupido vel libido quā pestem p̄cipue b̄tū formidat au-
gustinus Diffinitores non ponet dictus abbas nisi sibi et
libito suo parere volentes Quapropter prouidit ordo
sancte ac salubriter non sine spūs sc̄i consilio a tempe

cuius non erat memoria videlicet ut abbas cisterciensis ponat
tunc quatuor diffinitores unusquisque vero primorum tunc et alios
ipsi vero primi abbates cum domo cisterciensis sunt ordinarii iure
diffinitores

Capitulum De abbate Iohanne qui modum antiquum
circa diffinitores ponendos mutare voluit et
de quatuor primis qualiter restiterunt

Sciendum vero quod singuli et primorum non nisi quatuor tunc
nomine debent ad diffinendum prout de approbata et
suetudine et antiqua a tanto cuius non erat memoria
hactenus obtentum Unde memoratus Iohannes quondam
abbas cisterciensis facta de nouo in suo tempore nouellare et usum
completionem scriptu capituli in quinta distinctione positi quod
sic incipit Tu domus abbas cisterciensis et prescribere voluit quod abbas
Clareuallensis emendans plures quam quatuor pro se nominaret ab
bates ad officium diffinitorum ut ex notatis dictis eligeret cisterciensis
quatuor pro sue beneplacito voluntatis pro se vero alle
gabat quod dictum capitulum distinctione liceat antea ex parte tamen
plenus debent sortiri firmiter propter distinctionem quibus
dictum inferebatur capitulum de nouo approbatum Verum quod quod
primi abbes ad dictum domum Clareuallensem conventionem in parte scriptis
conuenientes cum abbatibus pluribus filiis suis ad se vocatis
et attendentes graue ipius ordinis et commune periculum
prout ex premissis patet necnon et luras ecclesiarum suarum non
obtinendum grande periculum quod a tempore cuius non erat me
moriam libere visi sunt licet ad capitulum diuinus pulsaretur
Capitulum ~~et~~ intrare renuerunt nisi prius more consueti
quo ad diffinitores ponendos prescribere gauderent iure suo
ac se etiam filios suos cum gradationibus suis conuocasset super
dicto articulo communicatum consilium ubi salubriter motus
dictus domus cisterciensis per filium suum abbatem de Valen et
nomen Vmanciu tunc cisterciensis monachum postea vero in
Hispania episcopum prouide intrasset quod more solito diffinitores
et positione dictos primos abbes gaudere permittit sicque con
tentione sedata capitulum coher intrauerunt

15.
Capitulum 2^m De Ratione 2^{or} prioris abbatis ad illud
capitulum in 7^a distinctione positum quod sic incipit
Cuius Cisterciensis abbas voluit diffinitores

Primo visum fuerat dicto Dno cisterciensi quod posset ratio
nouellare distinctionem sic incipiens Cuius abbas
cisterciensis voluit diffinitores assumere est constitutio abrogata
et licet et quibus dictata nunquam tamen fuit moribus utentium
approbata Unde se habet sicut in decretis canonum abrogata
omni vigore vacuus licet de corpore canonum non deletus
Item quod in aliud videbatur deinde capitulum distinctionibus non
nullis in eam approbare visum fuit per decretale de
paulis ratio ex parte abbatis et ubi de privilegio lotensi ecclesie
concessum superius innovandum ita tamen quod per ipsius inno-
uationem eidem ecclesie non plus iuris accrescat quam antea
obtinuerit Cui per hoc non novum ei concedere sed ius antiquum
volumus conservare

Capitulum 7^m De diffinitoribus ponendis si quis
prioris abbatis capitulo defuerit quis debeat
supplere vires eius

Tem si pro vacatione alicuius prioris dictorum vel alterius
ordine vlane impedimenti aliquis prioris abbas in calo-
prie non fuit in diffinitoribus nominandis primus abbas
filius patris sui vires agere teneatur Deliberatione tamen
habita cum priore et saltem secreto dicte domus consilio
si fieri potest commode **U**bi cum per tres annos abbas
Willimus Clareuallensis abbat capitulo fuerit quondam impera-
toris carceri mancipatus abbas stephanus pinguetiacensis
libere sine cuiuslibet contradictione supplens in capitulo
quo ad diffinitores ponendos vires eius **E**nnis cum vacasset
tempore incarnationis domini guillelmus abbas quondam cisterciensis
abbacia pinguetiacensis per obitum lohis de armerina quondam
abbatis eiusdem quo ad diffinitores nominatione domus iacobus
quondam cellerarius tunc abbas domus Radonis supplens
absentia patris sui

Capitulum 6^m De abbate Moomund qui noluit qd
abbas firmitatis capitulum tenet sine ipso tpe in
carceratione cisterciensis et clareuallensis abbatis

In capitulo vero simul continue assidebant duo primi
abbates videlicet firmitatis et Moomundi. Ma abbas
Moomundi pns esse voluit in quolibet capitulo dicens qd
quatuor primi iurisdictionem quia habent possident pro
indignis. Unde noluit qd domus abbas firmitatis sine ipso
procederet illis enim diebus abbas clareuallis guillelmus detentus
erat in carcere. Et dictus abbas pontigniacensis iohannes
de Arverna morte pueniens requieuit in pace.

Capitulum 7^m De periculis ordinis si vacante
aliqua abbacia pntate pabbas ponere
posset diffinitores

Porro si ad superiorem abbatem diffinitores ponendi
ptas deuolucretur una de primis abbacia filia va
cante pntate posset quicqz pntari qd dicitur vacaret
abbacie ut abbas superior posset diffinitores statuere sua vo
luntate. Et ita per consequens mala plurima in ordine
multiplicarentur. Sicut ex supradictis certius patet.
Attendat ergo unusquisqz abbas ius sibi competens cogau
deat non ultra se extendat si ipso sit contentus ne extinguitur
bentur vel qd absit in ordine lites et scandala suscitentur.

Capitulum 8^m De qualitate diffinitorum

Tem quales debent esse diffinitores plene describitur in
exodo 18° ubi letus loquitur ad moysen. Proinde de di plebe
vires potentes vel s^m alia litem sapientes et timetes
deum in quibus sit veritas et qui oderunt auaricia et con
stituuntur iudices. Vires dicit ppter animi constantia
Potentes vero esse ipso conuenit non corporaliter sⁱ
spualiter ope et sermone vel potentes vita et sapientia
venerandos et honorabiles potentibus enim reuerentia
facilius exhibetur. Unde in illa diuitia teuton^u sibi exi
git honorem. Timetes deum in quibus sit timor domini
oem posus superbiam conterens et eos in humilitate

custodiens **Lumen** enim **Intelligentie** **Immorata** **Humilitas**
 apit **supbia** abscondit. In quibz sit **Veritas** Nam **supbia** **ubi**
 sapientie **Os** qd mentitur occidit animam Et ps perdet dñe
 omes qui loquuntur mendaciu p̄pue in iudicijs **ubi** magis
 veritas requiritur ut non timore nec odio nec p̄ce nec
 p̄cio declinetur a vero Unde sequitur Cum oderint auaricia
 p̄ma et dona exspectant oculos iudici et subuertunt vba
 iustoru Vtma verosicut merito congruit a foro nostro
 iudiciali semper sit remotu omne venale iudiciu Item
 de qualitate diffinitoru satis docet **Moses** in **Deuterono**
 ca^o p̄mo **ubi** dñi **Date** ex vobis viros sapientes et gnaros
 et quoz consilio sit probata in turbubus vris

**Capitulum 9^m De diffinitoribz cu quata cautela
 et diligencia procedere debent**

Tem qualiter procedat et se que debeant dñi diffinitores
 In 2° li^o paulop^o ca^o p̄p^o exponitur euidenter **ubi** **Rey**
Isaia p̄p̄iens iudicibz loquit in hunc modum Videte
 quid faciatis Non enim homin exspectis iudiciu s̄ dñi et qd
 cuqz iudicaueris in vos redimabit sit timor dñi voliscu
 et cu diligencia cuncta facite Non enim est apud dñm deū nr̄m
 iniquitas nec p̄sonaz acceptio nec cupido numere Item
 in **Deutro** ca^o p̄mo **Sed** iustu est iudicate siue sit cuius
 siue p̄p̄imus nulla erit distantia personaz ita p̄uū
 audietis ut magnu nec accipietis cuiusqz persona quia
 dei iudiciu est affideles signu eē debent ordini in ipsis
 iuribz seruandis in utilitatibz prouidendis in dispendijs
 ptouendis in feruore et puritate ipius nutriendis tam in
 capitibz q̄ in membris neqz ordini imp̄p̄ando dicat
 iudex districtus habeo aduersum te non parua s̄ pluri
 ma non parua s̄ grandia videlicet qd caritatem tuam
 dereliquisti Veritatem memor esto unde exproberis et
 age p̄nam et p̄ma oza fac Alioquin vena cito et moue
 bo candelabru tuu de loco suo Candelabru videlicet vite
 tpalis vel officij et dignitatis ut extingatur in secula
 seculoz Tuave diffinitoribz magis conuenit p̄p̄i

tanter agere si tamquam iudices prudentes et fideles iura
vimari et exquisita examinare diligencia iuxta illud Job
Causam quam iustitiam diligenter inuestigabam In
solis euentibus vero certis, debent diffinire vel sententiare
Et in dubijs per minus declaratis tenentur personis
idoneis facere commissionem

**Capitulum Decimum De secreto tam capli
quam diffinitore sollicite custodiendo**

Tem diffinitores conuenit seruare fidelitate secreti ut
ante diem capli de causis priuatis ordinis negotijs nichil
ut publicetur. Quapropter Notarios duos sibi articulares
non monachos sed abbates sic ut in caplo abbas unus fiat
que sunt diffinitoribus transmittenda non monachis. Cui
quid abbas continere resulet ad pedes presidentis. Pro bo
no siquid caritatis et vinculo promissum est de consuetu
dine Cartensis obtenta a tempore cuius non extat memoria
quod soli abbates vocem in caplo habeant. Ita quod si conuentus vel
quicunque monachi cistercijs videlicet vel alij proponend in caplo
negotium seu causam vel querelam habeant non per se sed per
abbatem aliquem in caplo proponant. Si enim dicti mona
chi cistercijs proponendo per se vel agendo libertate inter
abbates obtinerent per consequens alij quicunque per se idem
vellent. Nam ius dicit in filiis sile iudicium. Item alibi
Non debet unus et ead res precipue in ordine tam sancto
diuerso iure censei siquid grauis posset in ordine omni tur
batio plena scandalo si dicerent monachi sua interesse de factis
capli et per hoc potatem huius se opponendi et vocem reclamandi.
Si vero opponatur de priore et Cantore cistercijs qui iusdici
in caplo non facit in contrarium. Nam prior ad hoc solum
residere debet iuxta capli introitum ut secularis creet
et quietem et secretum capli custodiat. Quod si publicare
presumpserit vel ipse cantor qui pro iure caplo transmissis
fideliter custodiendis prius existit districte puniri debent
Item quod puniuntur secretorum ordinis reuelatores per eius
instituta vel alii si caligant pro digna culpe et exigencia

17
Capitulum 11^m De priore cisterciensi quomodo qualiter
ultra fines debitos cal^o se insus et ingere si ab
ipso cal^o incontinenti repulsus est

Dane cum in carcere detinerentur venerabiles p^{re}s
dominus cisterciensis abbas et guillelmus abbas clare
uallis p^{re}dicti quibus tunc temporis prior cisterciensis p^{re}dicta
abbas Regalimontis voluit p^{re}ceptu abbatis sui absente
se ingere et ad p^{re}dictos p^{re}sidentis sedere si incontinenti de
p^{re}cepto capli repulsus est Et inuidum est ei ut sedet
sicut prius nec de factis capli se amplius intromittat
q^{uod} solebant alij priores sui p^{re}decessores

Capitulum 12^m De eo q^{uod} de pertinentibus ad com
soli abbas se intromittant et vinitate sigillorum
in ordine

Magna siquid est pax ordinis et pacis tranquillitas
ac vinculum caritatis q^{uod} in ge^l cal^o vocem noⁿ habeant
nisi abbas nec de ip^sius causis statutis et negociis se aliqui
alij intromittant Unde pro vinitate fortius ac firmitus
seruanda ordinatum est ut nulla domus ordinis sigillum
habeat nisi vinculum et illud sit o^mnino in custodia et p^{ro}te
ip^sius abbatis Namq^{ue} dicit in ca^o De priore hoc modo
censemus tota abbatia de abbatis pendere ordinatione
carere debet ne aliquid sine b^en^eplacito consilij domus
temere alienet nec ea alio inconsiderate dampnificet

Capitulum 13^m De secularibus negociis ne
tractentur in caplis quotidianis

Simili modo p^{ro}pter custodia caritatis in ordine atq^{ue}
longissimo moleuit consuetudo laudabilis ut vide
lucet in ip^sius ordinis quotidianis caplis de ne
gociis h^umanis coⁿter non tractetur Nisi fortass^e ip^sius
negocii fuerit tam arduu^m q^{uod} de foris cum discreto dom^o
consilio p^{ro}tractatu^m cora^m coⁿgregatione in caplo me
rito fuerit ad plenam firmitate p^{ro}tractand^{um}

Capitulum 14^m De exclusionem carnalium ac secularium
causarum seu querelarum a caplis m^{on}asticis quotidianis

Similiter quia fundamentum ordinis est caritas salu-
briter ordinatum est de magna circumspectionis
cautela ne in caplis cotidiane de virtualibus que
pertinent ad curam carnis etiam tunc visitationis querela vel
conquestio quod idem sonat proponatur. Contrauenientes
vero ipsa die debent vapulare et in pane et aqua esse
secundum ordinis instituta. Extra vero caplum si est opus a vi-
sitatore vel alijs de humo primo est habendus non in calo-
ram omnibus. Nequaquam enim expedit imitari partem
eius id est carnis que sola sibi plusquam nunc sufficit ad pro-
prium id est spiritus expugnandum. Nam beatus aut bernardus
cum procuratore debitorumque carnis se constituit nulli
religionis ingratum quilibet suauiter videatur ei tollerabile
Nec autem breuiter ad primum interposuisse sufficiat ut exclusi
carnalibus et secularibus querelis a nostris caplis plenius
ibidem expediantur et percurrantur negotia caritatis
et utilitas salutis animarum.

**Capitulum 17^m De diffinitionibus cum nominati
fuerint quid et qualiter agere debeant**

Tem debent diffinitores cum in caplo fuerint nominati con-
tinuo exire et ad locum sibi deputatum secedere. Diebus singulis
ad diffinitiones tempestiue conuenire tam de rebus et se in
tali ac tanto opere assiduos exhibere donec omnia compleantur.
Vagabundi vero si qui fuerint vel negligentes condigne
arguendi veniunt et in caplo acutius proclamandi. Item
si in sententia aliqua contra concordauerint eorum consensibus
sigillatim querere non oportet sinant a domino cisterciensis
si primum fuit vel aliquo prioris illi auditorio presidentium
in eius absentia. Requirenda sunt honesta vota singulorum
illa vero sententia stabit in qua maior pars et sanior
cum domino cisterciensis conuenit. In tanta vero caritatis hoc modo
scribitur. Si pro diuersitate sententiarum in discordia cum conuenient
illud irrefragabiliter teneatur quod abbas cisterciensis et hi qui
sanioris consilij et magis idonei apparuerint iudicabunt.
Hoc tamen obseruato ut nemo eorum ad quos causa repperit

diffinitionem debeat interesse non dominus abbas cisterciensis non
quatuor priores sed nec quicunque abbates alii illorum autem quos causa
specialiter tangit non est consensus aliquatenus inquirendus
Nam in causa propria iudex quilibet non immerito censetur
suspectus

Capitulum 16^m De eo qui abbas cisterciensis non potest
resistere diffinitioni statutis secundum formam
ordinis vite factis licet sibi displiceant

Adme invito domino Johanne quondam abbe cyte et
proposse veniente Anno domini m ccc xxxviii In
hunc modum facta est diffinitio Cum secundum statuta ordinis
nullus conversus a tempore quo petitionem fecit in capitulo
monachorum monachus fieri debeat ante capitulo generalis
preceptum ut si Lambertus quondam conversus karolilori
deposito habitu monachi infra quendam dies a cistercio
exciatur vel emittatur Si vero digne postea penituerit
iterato recipiatur in conversum De quibus patet quod dominus
abbas cisterciensis statutis capitulo generalis subiectus esse debeat
ut abbas ceteri immo quanto noscitur esse maior tanto in
tenendis ordinis observantiis et custodiendis ordinis
statutis tam in domino sua quam alibi debet esse reverentior
Similiter et sex predicti priores quatuor qui esse debent ut quatuor
capita fluminis in que primo se divisit fons prius in
paradisum videlicet ipsi dominus cisterciensis sicut scriptum est **U**t
enim secundum decretalem de consensibus quod quisque iuris in
aliud statuit ipse debet uti eo ut sicut cisterciensis et quatuor
priores preceptum sunt in statuendo ita et tenentur esse in
observando et ab aliis observari faciendum

Capitulum 17^m De abbatibus Notariis diffinitione
quales esse debent Et qualiter se habeant

De abbatibus quoque diffinitione Notariis scilicet diligenter
datque fidelitas maxime requiruntur ad quos per-
tinet cum diffinitores se consenserint ab ore
domini cisterciensis vel alicuius prioris illi auditorio presidentium
sententiam memoriter ore colligere et per verba exquisita

scripto commendare quantum proutauerunt veritate statim in audi-
entia diffinitore ut confestim corrigatur si quid ibi fuerit correcti-
one dignum

Capitulum 18^m De domino Cistercij q^d de diffinitionibus
per abbes Notarios sibi veritatis sine consensu et
consensu diffinitore nichil mutare potest debet

Tem domino abbi cistercij qui p^res esse non potest eo q^d caplo
p^residet ceteris exclusis tam abbes q^m monachis p^rterquam diffi-
nitores solis diffinitore notulas factas secreto et seorsum
debent veritate que fortassis si non consensit per se nichil mu-
tare potest sine consensu et consensu diffinitore. Unde optime
debet cu^m ipis convenire et in forma p^rscripta carte caritatis
in suam utilem debent concordare. Dicti vero abbes Notarij
si forte ad dictum aliquid diminutum ve atq^{ue} mutatum per-
spexerint tenetur hoc q^ueritum poterunt diffinitoribus in-
nuere. Si contra fecerint de infidelitate non immerito gravissime
arguendi atq^{ue} condigne sunt puniendi tamq^{ue} nimis fideles
caplo generali

Capitulum 19^m De eo q^d p^residens in caplo cuncta
debet agere de alior^{um} abbes consensu tacito vel
expresso. Et q^d quib^{us} abbas p^res in caplo gnali
in dnoem p^ricipat et habet vicem suam

Tem Cum generali caplo non unus homo nec quinq^{ue} pri-
mo abbatu sed totius universitatis abbas sit ipa iurisdictione
debet qui p^residet de consilio alior^{um} abbatu et consensu acta
facere tacito vel expresso. Nam consensus tacitus sufficit in
minoribus. Expressus vero in maioribus est requirendus ut
dicatur placet hoc aut non placet. Si vero caplin sit iteg^re
ita q^d non recesserint diffinitores sup^{er} stat et firmu^m q^d
ab omnibus fuit approbatu. Si videlicet maioribus abbatibus
abbes n^{on}ne contradicant. Porro unusquisq^{ue} abbas p^res in
caplo iurisdictione p^ricipat ipa namq^{ue} omnib^{us} cois. Unde
in his qui ibid^{em} sunt habent consensum et contradictionem
maiores in unu et locu obtinent in consensuendo vel contra-
dicendo maioribus et meritis et sapia p^rediti vel v^{er}one calare
suare quib^{us} p^resunt magis reputantur autentici tales

191
enim intelliguntur per illud verbum: caritatis qui sum
ores consilij habentur et plus idonei sunt

Capitulum Vicesimum De eo quod capitulum iurisdictionis ad vni
uersitatem abbatis pertinet et non solum ad presidentem

Quod autem capituli iurdictio ad vniuersitatem ipsam per
tineat abbatum et non ad aliud in carta caritatis
certius exprimitur. Vbi dicitur: Si forte aliqua controversia inter
aliquos abbes emerferit spiritualium occasione supple vel te
poraliu vel de aliquo illorum tam grauis culpa propalata fuit
ut suspensione seu etiam depositionem mereatur quidquid inde
a capitulo fuit diffinitum non a presidente solummodo et quatuor
primis sine retractione aliqua obseruetur. Si vero pro diu
sitate sinare in discordia res deuenierit illud inrefragabiliter
teneatur quod abbas cisterciensis et ceteri qui sanioris consilij apparui
erint iudicabunt. Hec autem ydoneitas ad quatuor primos ab
bates et alios diffinitores qui ad hoc electi sunt et solem
interuocati referri precepit intelligi.

Capitulum 25^m De his que debent reservari diffi
nitores determinanda

Tem post diffinitore verissimum a capitulo in quolibet debet de
terminari graue vel arduum nisi prius eisdem vite ad capitulum
conuocatis maxime cum ipse interfuit de voluntate capituli
de talibus iudicare et quod iustum et honestum fuerit modo debito
diffinire. Notari siquidem debent huius per abbatem sedens ad
pedes presidentis de consensu tamen capituli ut dictum est tacito
vel expresso secundum formam consuetam et sic ad diffinitores
transmitti. Graue vero dicitur quod continet corpus afflictionem
per leuina scilicet et alia filia vel honoris diminutione ut pote
leue culpam ponere ex tunc stallum interdictum suspensionem
vel ab officio amotionem. Si etiam graue vel arduum ratione
rei de qua agit seu idone damni seu formidati periculi aliisque
multis modis. Sed hec ad prius expressisse sufficiant.

Capitulum 22^m De causis et iurisdictionibus que
non sunt committenda nec confusim tractanda
cum culpis personarum

Tem cum in caplo de causis iuribus et negociis ecclesiarum et culpis
personarum apud diffinitores agatur non debent iste confuse
tractari nec vtiliter vel maliciose vel indistincte adinuicem
commisceri. Culpe enim scorsum iura cause et negocia sunt
tractande vel tractanda scorsum. Ipse enim culpe per se
tamen cognitionem et tractatundam proclamatione sunt
educende. Ibi tenetur unusquisque pro seipso respondere. Et
quia certius nouit quod alio factum sunt. Cause vero ecclesiarum
iura et negocia in forma iuris seu strepitu iudiciali vel
cauillationum subterfugio vel racione sunt intermitterenda.
In quo casu vel consilio vel agendis alijs abbas filios seu
generationis sue et de alijs quos ipsa res tangit vel quos
inducendos induituros videtur licet de iure vniuersum honeste co
uocare ne minus consulte ecclesie iura perdantur et ordinis
bono status derogetur damnose. Talis autem conuocatio et
mutua collatio censetur non videtur a quocumque conspiratio. Sicut
ad terrore simplicium et iuris ignarorum abbas cisterciensis gallicani
type quique sunt subminuuntur a quibusdam minus astutis et
suspiciosus. Nam iuxta vbi ordinis. Nullus est conspiratio nisi
contra ordinis disciplinam et maiorem instituta fiat confederatio.
Oportet igitur abbates vniuersos cautos esse atque sollicitos ne
aliquatenus culpe personarum cum causis et domorum iuribus con
fusa et permixta tractentur quia inde graue periculum ordinis
et ecclesiarum crebrius eueniet quod minus iniuste merito repu
tari debet. Videlicet quia culpa persone in damnum redundaret
ecclesie et pene contra iura vltra personas excedentium expe
derentur. Quare dicitur congruit a quolibet proclamato de
se vel iure sue ecclesie non forma iuris per iudicium cuius
scriptum determinanda persone racione cum hic non agatur
de persone iure culpa sed de causa vel iure ecclesie mee. Per
hinc siquid corruptum et confusum iuris ecclesie et delicta
personarum tractatum perdidit. Radulphus abbas singmaren
abbatis cisterciensis gallicani type minus iuste domus sue pri
oratu a dote domus conuersione obtentum in diuinitate pos
sessum.

20.

Capitulum 23^m De diversis modis respondendi
In quotidiano capitulo monachorum & in generali
capitulo abbatum

Tem sciendum qd in generali capitulo abbati alia rō reformatur
factu alia in quotidiano capitulo monachorum. **H**ic **2** enim
requiritur sola cum obedientia et humilitate culpare emē
ditio. **U**nde dicitur sufficit cum breui compendio non recor
dor vel ego me emendabo. In capitulo vero generali requiritur
iusticia et veritas bonus status ordinis et cōis utilitas. **U**nde
ibid in spū libertatis zelo debite veritatis quod cum
obicientibus a pari honestatis temperamento licet responderi
et protensa narratione ac utriusq; iuris vōmbus diuini
vñ et humani simplici et de plano vti quisq; potit ad rei
de qua agitur declarationē. **P**roterea cū in capitulo quotidiano
tota sit iurdictio presidentis in capitulo vero generali totius
exstat vniuersitatis licet sū magis et minus. **Q**uidam enī
abbates ibid gaudent priuilegio hinc tam de iure ordinis
scripto qd obrita consuetudine sicut ex precedentibus liquere
potest aptius. **G**ra habetur aptius in carta caritatis vbi
scribitur in capitulo ge^o de salute animarū suarū abbes tñent
de obseruatione sancte rē vel ordinis si quid est emendandū
vel agendū ordinent bono pacis et caritatis inter se refor
ment.

Capitulum 24^m De triplici statu quatuor primorum
abbatū et eorum officiorū

Tem Notandū qd quatuor primi abbates tres habent status. **S**unt
enim sū domini abbatis cisterciensis ab eo tamq; p^{re}abbate visi
tandi. **S**unt etiā coadiutores sui a primaria parte caritatis
institutione sibi dati ad boni status ordinis obseruationem
ppter qd in capitulo generali sicut domus ciste quatuor tñ
ponit diffinitores sic eorū unusquisq; quatuor prout p^{re}sumptū
est. **I**tem eorū omnes assistunt in capitulo donec diffinitores
fuerint notati post notationem vero unus post aliu vicissim
assistere debet ei. **I**tem a p^{re}fato antiquo t^{em} p^{re}dicti quatuor
sunt diffinitores quasi ordinario iure et cum diffinitoribus

sedere debent preterea in caplo cum dno Cisterciensi assident
Item si emergat casus tam arduus et tam arduus de ipso
 ordinis iuribus causis et negotiis qd expectare nequeat
 comode caplin generale debent quatuor pmi opportune vo-
 cari et conuenire ad dicto dno Cisterciensi. Deliberato vero
 consilio tenentur ordinare qd ordi utilitati ac bono statui
 decreuerint ~~conuenire~~ congruere et eorū stabit decisio don-
 In caplo ge^l dictū negociū pponatur et qd magis expe-
 diens videbitur per ipm fortassis alio melius ordinetur
Item Visitatores existant cisterciensi s^m tenorem carite cari-
 tatis omnino per verba ead quibz pabbas visitandi filiam
 suā ibid recipit inuocatione. Excepto qm in personis ppris
 visitare tenentur cisterciensi nisi infirmis. De domo uero
 cisterciensi non scribi qd pmas filias in ppra persona visitat
 teneatur. Dicti vero pmi non psumunt ut volebant quida
 tpe dicti gallegeni abbatis non solum nōiales sⁱ veri et tales
 sunt et ee debent domus Cisterciensi Visitatores. Cū nec a
 papa nec ab alio visitata fuit a tpe confectionis sexpedite
 carite caritatis. Nulla sane ecclia dⁱ visitari a seipso nisi so-
 la Romana que vniuersa et caput omni et sup omnes obtinet
 ordinaria iurisdictionem nec superiorem h^t nisi eccliam
 triumphantem. Non ergo mirū nec reprehensione aliqua
 dignū ubi ordinis necessitas communis utilitas seu iusticie
 requirit veritas qd dicti quatuor pmi abbates seruencius
 sue constancius alijs loquantur. Interdū in spū libertatis
 pensato suoz officio debito bono statui ordinis iusticie
 vigore atqz salute animarū imputare autē arrogancie
 vel temeritatis presumptioni sermones qmōi reprehen-
 dere seu redarguere iniquū esset nimis et penitus dissonū
 rationi pfectum cū in cal^o post donū ciste pceptū h^{ant}
 iuris participū unde non inuito sicut requirit eorum
 status post donū cisterciensi eis deferendus est honor con-
 gruus et ordinatus.

Caplin 27^m De officio primore abbati
 In electione Cisterciensi

Item in carta caritatis de dictore pmo abbem statu scriptu
 est dimositum in hunc modum. Domus cisterci quia nunc est
 omni nrm dñi abbe proprio caruerit et pmo abbes de fir-
 mitate de pontignaco de Clareuall et de Wlornmudo
 prouideant. Et super eos sit etiam cuncta domus illius donec
 ibi abbas electus fuerit et constitutus. Ad electionem autem
 Cisterciensis abbatis prefixa et pñota die ad minus per quod
 decem dies conuocentur ex abbatibus quorum domus de cisterci
 exierunt. Et ex alijs quos predicti abbates et monachi
 cisterci idoneos nouerint. Et congregati in nomine dñi abbes
 et monachi cisterciensis abbate eligant. Quatuor vero pmi
 canonice sue iustanter facta electione per vniuersitatem re-
 ntent sollempnit in capitulo et per vbi eadem approbent
 et confirment. Unde in promotione ven^{lis} vni Bonifacii
 nri abbatis cisterciensis abbas iohannes pontignaci qui qui
 riaro ante pñit post electione seueratim in caplo facta electio
 per vni eorū in hunc modum conclusit. Dite electioni debite
 facte de bona et idonea persona consentimus approbamus
 et confirmamus et damus talem in abben. Deinde solem-
 ne fecit persone notationem qui professionaliter ad ecclesiam
 deductus exstitit et statim installatus. Ceteraq; tam in p-
 fessionis receptione q; sigilli traditione que ad abbe pñmet
 creatione rite fuerunt completa.

Caplm 26^m De qualitate iurisdictionis
 pmo abbem. Et si diffinitores discorda-
 uerint quid agendum sit vel exstat.

Endum est q; pdictore qtuor pmo vna est et vni-
 forme atq; commune iurdictio non graduata nec
 vnius eorū sñd sine alijs pponderat nisi fortass
 magis idoneus et famovis consili apparuerit sicut de
 abbatibus dictum est in carta caritatis quantum ad iur-
 dictionem quā habent in calogel. Magis autē idoneus
 dñ qui maiorib; meritorū titulis insignitur. Famovis vero
 consili qui sapientia et sñd dei ac discretionis industria
 clarus illustratur. Hanc dicti pmi atq; diffinitores

si in aliquibus gravibus arduis seu periculosis ordinis causis
vel negotiis diversimode censerint et inde concordare
non possint eo quod unus debeat cuncta providere diligenter
disponere. Requisito prius quid singuli sentiant facienda
est collatio numeri ad numerum ut sciat qui sit in una sententia
numerus maior. Item meriti ad meritum ut penset quorum
auctoritas sit dignior. Item zeli ad zelum ut cognoscatur
quorum sit intentio rectior affectus purior actus iustior
motusque animi probabilior. Etque clarior et certior liqueat
quibus sit colpendum et quodam dictum dubium determinare conem
at. Etque docetur in decretalibus de electione et electorum potestate
capitulis pluribus.

Capitulum 2^m De Diffinitoribus qui Diffinitores
quatuor debent attendere

Tem in omni ordinatione sua statuto sententia vel diffinitione debent
honoriati Diffinitores mentis aciem ad quatuor sequentia per
pensum consideranda dirigere et secundum ipsam animi sui motum curam
hactenus consideratione formare videlicet necessariam commodum iustum
et honestum ita ut nihil statuunt ordinent determinent vel
diffiniant nisi ad quod compellet necessitas vel mutet salutarem
honestas aut iusticie dirigat equitas per inducat evidens
utilitas non propria sed communis iuxta doctrinam apostoli ad
Philippenses. Non que sunt considerantes singuli sed que aliorum
Caritas enim aut bene beneque est non propria sed communis boni
voluntas. Necessarium autem dicitur in parte quod alii se habere
non valet vel quod fieri secus non debet. Honestum autem
secundum augustinum propter se appetitur vel secundum primum. Sed sua vi
nos trahit et sua dignitate nos allicit. Salutaria vero
sunt que in se quandam spiritualis decoris decorem vel gratie
veritatis insignem prefigurant. Utile vero prius deservit
Quod ad hoc tendit ut nos perducatur a malo ad bonum
vel in bono dirigat ad profectum vel de profectu promoveat
ad ad profectum. Utilitas enim est intentio per se ducens
a malo in bonum videlicet a malo culpe vel peccati ad bonum super
per gratiam. Ad prefatos igitur quatuor fines dirigere debent
ordinis universa statum contingencia. Quicquid autem

adulter respectum ordinatum non fuerit siue dispositu ad
tamq̃ p̃uau et distortu noquid et p̃uocum consideratione
prouida reuocandum est et reformandū per ip̃os diffini
tores vel capliñ g̃uale non cuiuslibet temeraria p̃scriptioe

Capliñ 28^m De diffinitoribz q̃ ealye
et eaz̃ p̃sonis iura sua debent illisa
seruare nisi enormiter delinquant

Om̃ igitur p̃uocū ac iuste teneantur diffinitores
que ad officiu suū p̃tinent vniuersa dispoñe in
iura in lesionem in p̃iudiciu ealye ordinis neq̃
debent temere attemptare s̃ eaz̃ iura ip̃os ealye et eaz̃
p̃sonis integra p̃uocis et illibata seruare nisi fortass̃
tam graues et enormes essent eaz̃ exp̃ssus q̃ aliquibus
iuribz suis mererentur p̃uocari pro culpar̃ exigencia hūc
p̃uilegiū meretur amitte qui concessa sibi abutitur potestate
maxime si enormiter sicut de mellifonte et alijs quibusd̃
domibz in h̃bernia n̄scitur actum esse Cur̃ pro exordina
tionū dissolutione inonestatū et diffamatione conspiracoe
indurata malicia homicidioz et mutilationū horrida sc̃u
cia alijsq̃ delictis multis p̃terp̃ue vero pro incorrigibili
tate sua capliñ g̃ualis aūte filiar̃ suaz̃ non inmerito subiecti
one ac iurisdictione p̃uate sunt p̃p̃z abbatibz disciplinati
et deuotis h̃re perpetuo in filias assignate Sic et de alijs
qui plures culpas et fere confirmatas p̃petrauerunt Dem̃ et
factum est in denacina p̃ma abbatia sicilie p̃uocis pro
singl̃az̃ p̃sonar̃ delictis p̃uelatoz̃ et subiectoz̃ nisi oēs
in commune p̃uocatores exstant non q̃t infligenda tante se
c̃uitatis pena Nam sicut q̃t in h̃re Culpa p̃sona non
d̃ in damnu ealye redundare

Capliñ 29^m De diffinitoribz q̃ ea debent
diffinire que p̃t in caplo publice propo
nuntur et uite notantur

Tem̃ cū q̃ arbitraria et copromissoria diffinitoriū iur
dictio eo q̃ capliñ cū publice notatur in ip̃os cōsensit
non contradicendo nec aduersus ip̃os exp̃piendo non
debet se extendere diffinitio nisi ad ea que p̃uocis in

locus capli audientia pposita fuerunt et iure notata sicut
ad ipse forma debita et consueta optuit delata ne forte
minus iuste iurisdictionis sibi tradite auctem excedant et
contra fidem qua caplo tenentur delinquant

**Capitulum 2um Transmud De modis quod arguitur
abbacie filiatio**

Dane sciendum qd triplex ius filiationis arguitur abbacie
nove creatione sicut in carta caritatis Vbi dicitur **Cu**
aliqua abbacie matri adeo creuerit ut alia edificare
possit. Item fundatorum primaria assignatione. Item capli
grualis collatione in casu videlicet qd certis ex causis ar
duis et urgentibus prima iura sua ad alia transferat filiatio
alicuius abbacie ipsius capli aucte. Et pensatis negotii cir
stantiis ac diffinitore diligentissima deliberatione

**Capitulum 3um De diffinitoribus qd discretionis
consideratione que debent inter concessa et
confirmata. Et ea que rari gressione et affirmacione**

Consultius et iustius providant et disponant
ipsi diffinitores distinguendum meminerunt inter
approbata a sede apostolica et confirmata vel non. Si
nulla a caplo generali concessa et roborata vel non iure
et iure scripto obtenta vel antiqua consuetudine actibus utentur
approbata vel non. Nam in decretalibus libro 2° de punitis sed
aplice ca^o vertitur. Volumus de epis per alios iudicari. Item
de confirmatione utili vel non utili ca^o 2° Alexander Engonem
epus. De confirmationibus Romanus pontifex volumus tenere
qd contra illos nisi non nisi sedis aplice procedat mandatum
aut certum sit qd sint per falsi suggestionem elicate non est
aliquatenus iudicandum. Item ad hoc idem facit qd scribitur
de officio et potestate iudicis delegati ca^o cum tam archiepiscopi
montisregalis de decimis quibus se afferit spoliati. Proque
cum tam sibi qd ecclesie sue easdem afferbat confirmatas
sive per layralem potentiam sive per eosdem iudices factum
fuit. Cum fructibus inde perceptis restitui faciat. Erit qd
sedes apostolica non vult nec patitur confirmationibus suis

aliquatenus huiusmodi concessa vero a caplo gnali
 vel iure confirmata seu approbata eatis vel condicentibus
 nisi fortassis ipse in reuocationem ipsam consenserint
 vel iure tali gaudere demeruerint sicut scriptum est. Si enim
 donationes consensus et confirmationes pro voluntate do
 natoze vel concedentiu seu confirmantium reuocari possent
 iure ordine postposito eatis dei imperabili legerentur
 perturbarentur gravarentur et destruerentur iura mundi
 confundentur et culture catholice fidei irreparabili ruine
 proculdubio quod absit panderentur qua tam principes quam
 prelati plurimi modernis temporibus querentes que suasint
 non que ibi ipsi ad quod si possent facinora libenti animo
 frena laxarent. Sed quia seculi consenserunt seu concesserunt
 in alioque prudenter quod prius annuerunt reuocare non possunt
 soli autem pape hoc posse concedi non de solo iure humano
 sed plenitudine potestatis quia legi humane non subicitur sed super
 leges constituitur a solo deo seu refulgenti leuitate sua ven
 piens auctorem suae iurisdictionem fidei in hac prouida dis
 pensatione seu ordinatione iuxta verbum beati bernardi de quibus
 equissimo iudici iudicem redditurus est.

Capitulum 32^m De eo quod quedam conceduntur a principio
 quodam vero reuocantur post factam confirmationem ex parte facta

Tem notandum est quod quedam interdum conceduntur a principio
 et confirmantur. Quaedam autem et si eis ab initio dissensit
 satisfactione tamen ex post facta confirmantur ut in decretis
 lib. 4 de vltimis et transiuntibus ad religionem cap. cum iurid
 ubi de satisfactione sequenti et si eam quod contradixisset
 constituerit quod ante gestum fuerat reuocatum. Quapropter
 paris noscuntur esse reuocare consequentem accedens sati
 sfactio et a principio facta concessio vel primitus attri
 buta consensus. Unde de officiis legati cap. 1° licet tunc
 canonici ab initio dissensissent tandem tamen unanimiter consen
 serunt. Sicque iure habuit sequens consensus eorum ac si pri
 mitus conuissent in unum.

**Capitulum 22^m De iudiciis abbacie a quibus et
qualiter visitari debent**

Omnium visitationum occasione querere plurimum ad dif-
finitorem audientiam plenius deueniant meminisse tenet
tur quod a preabbate visitatione non habeant. Tunc vero si
visitatori placuerit vel abbati id visum fuerit expedire
omnes iudiciorum rectores vel magistrum ad visitationem ca-
pituli die certo ad hoc prefixo debent conuenire nisi for-
tassis locoze distantia et egritudine aut uel aliunde id
nobilis causa legitima ipsoze absentia valeat excusare
Membris namque cuiuslibet domus per solam abbatem
propriam vel aliam de suis ad hoc ordinem eius vice destina-
tum visitari debent ut patet in concordis et alijs quibus-
libet abbacie locis. Tunc abbas patet in membris ipsi
nullam hanc nec habere debet ~~hanc~~ *hanc* de hanc
scripto vel consuetudine personalem vel commissam alijs
tribuendo visitationem iustis valde et manifestis de causis
Tunc enim esset ordini minus graue et superius vires omnes
importabile si duos aut tres aut plures super se domo
quolibet vel abbas eis presidens hanc visitationes una
videlicet in capite communem et aliam vel alias in me-
bris sigillatim. Quodquid omni iura et ordinis et consue-
tudinis abscondit esse dinoscitur et inconueniens. Quare
a memorato superius iure nulla domus filia priuari potest
vel de nisi hoc iuste exegerit suorum expressum obstinata
malignitas et notoria ac scandalosa plena enormitas
delictorum. Nullus enim diffinitor vel abbas alius in causis
et iudicijs ordinis sequi debet cordis propriam voluntatem
nec suo sensu sed sacre scripture vel canonum seu statu-
torum ordinis auctoritate iuratur sicut satis docent iura cano-
nica et expresse scriptura diuina. De visitationibus hanc per
fata inferre sufficiant. Nam acta satis patent per statuta
in distinctionibus nouellis capituli distinctionibus gentia

**Capitulum 34^m De dispensatione commun et
his que fieri solent ultimo die capituli**

Notandum quod ultimo die capituli in auditorio diffini-
toze mane debent convenire unacumque dñs abbe
Cisterciensis diffinitores universi ubi diffinitores
factas audire debent cum intentis sollicitudine et si quid
in eis corrigendū fuerit exquisita consideratione tement
emendare. Quibus consummatis et in caplo amittis ab-
batibus signo pulsato conuocatis per abbates Notarios
in comun audientia recitari debent solemniter uniuersis
illius anni diffinitiones omnibus dicto modo completis
sequi de iure capituli singulare beneficiū consuecte diffen-
sationis personis ordinis vniuersis abbatibus et monachis
tam presentibus quam absentibus grasse impendendū. Dispensatur
autem cum dictis personis larga quadā benignitatis manu
de irregularitatibus omnibus non in futurum contrahendis
si iam ante dispensationem prefatam contraxerint. De illis
tñd^o em^o in quibus non est inuento ad sedem apostolicam veni-
rendū sicut in priuilegio dñi pape plenius expressum est
quodquid vbiū est largissime intelligendū. Nam in deue-
talibus cā^o cum dilecti in contractibus plena in testamentis
plenior in beneficiis vero plenissima interpretatio
adhibenda est. Hoc autem precipue privilegium certis
et variis vombus sume large siue largissime est interpre-
tandū. Nam merita est spirituale nulli generans pñdiciū
pro sola quiete monasteria aiaq^{ue} salute indultū ut deuoti
ac disciplinati tranquillitate gaudeant consue et iniqui-
etis vmbulū volentibus effuge discipline ac p^{er} mundum
dissolute vagantibus seu vagantibus cupientibus auferat^{ur} matia
discurrendū namq^{ue} semel et tñamq^{ue} soror absolūon liquido
ostendunt quanto studio quantaq^{ue} sollicitudine restringi
debeant preter necessarios mōchos euagationes. Sicut
vero bñs bernardus. Mouit prudens et fidelis dispensator
ibi fac^{ere} dispensationē ubi bona possit hūc compensationē
idem alibi. Vbi viget necessitas dispensatio ē laudabilis

Nulla autem monarchia in christo maior potest esse utilitas quam
in ipso qui est animarum quies et salus ammarum

Capitulum 35^m De prefata dispensatione
per quos fieri debet et statuto dno ppe
qualiter ipsam servare conveniat

Dispensationem autem facit et facit potest solum capitulum
generale dum sedet abbatibus autem vel personis aliis
sibi potestatem illam committere non licet. Sicut habet
de officio et potestate iudicis delegati capitulo primo apostolica sedes ubi
dicitur Committere non potest delegatus a nobis vires
suas. Si inquisitione fieri vel certis de prelatibus aut aliis
mysteriis provideri mandamus. Cum in his industria et fi
dem persone cui talia committimus eligere videmus. Ceteris
salva legatorum sedis apostolice auctoritate nulli cui commissum est
vel fuerit predicare curam excoicare vel absolvi aliquis
dispensare cum irregularibus et indulgere penitus licet
hoc alicui demandare quia non iudicatio sed certum mysterium
committitur. In hac parte. Ex prefatis igitur colligitur evidenter
quod abbatibus cum ad sua redierint dispensandi cum irregu
laribus nulla est attributa potestas sed solum ad ipsos pertinet
quos iam prius per capitulum dispensatum est denunciare et
penam congrua inungere prout auctoritas saluti et ordinis
discipline viderunt amplius expedire. Gra sollicitudine ad
siderari oportet quod plura sunt dispensabilia dum sunt
occulta que si publicentur idcirco scandali seu exempli
periculosi dispensationis gratiam non admittunt. Curare
silent et secreto illos oportet agere qui huiusmodi in
digent dispensatione

Capitulum 36^m De domno iohanne abbate
cisterciensis qui opinionem suam spualere voluit
et quid et qualiter obviatum est ei iuste

Digne olim bone memorie abbas cisterciensis iohannes
dictam gratiam fieri ultimo die capli congregeta iustis
et voluit invid et avaritiam. Ad eos tunc qui lites
lingua iudicio casum suum ob que secum dispensari querebant
ad capitulum transmississent pensantes autem abbas auctoritate

25

penicula conscientiarum Inquietudines aliaque mala multiplicia
si prefata Iohannis abbatis sciret sine ipso ultimo die capitulo
venummurare grauer et reclamando unanimiter ceperunt
obviare. **P**lurimi vero abbates remoti rano veniunt ad ca-
pitulum quod plures vero propinquum sepe remouent a capitulo.
variis negotiis prepediti. Item monachi fortassis innumeri
iuris huiusmodi vel tunc temporis inmemores facti suos cap-
itulum non remittant et ita nec sibi prouiderent. **H**oc etiam
capitulum si hoc fieri posset et fieret quod tunc de tot diuersis et
remotis mundi partibus quot ordo diffunditur impossi-
bile toto quo sedet tunc ad solos casus prefatos non sufficit
detrahendos. **C**eterum cum quatuor prius abbas de sedis
aplice benignitate cum irregularibus ordinis dispensandi
per totum annum potestate gauderent enormiter esset ordinis
pudicitia valdeque damnose et iniuriose actum cum ipso in dicta
potestatis euocatione si talis ac tante gratie a dictis prius abbatibus
a capitulo facta translatio tam diuina aueretur resurrectione qua
propter in opinione sua inflexibiliter persistente prefato Iohanne
abbate. **G**uigens qui tunc fuerat abbas saugmaren in hunc
modum exposuit. **N**atres vniuersi audite si placet et intelli-
te quod dispensationis vire privilegium domino abbati rite non est
attributum si ipse capitulo generali quod estis vos qui hic in vno con-
uenistis pro reformatione et conseruatione boni status
vraque ac vobis commissare prouidenda et ordinanda salute
anime. **S**i igitur expedire censuerit vira sinceritas nec abbas
cisterciensis nec alia quolibet persona ordinis auferre poterit quod
gratia dispensationis cunctis assertantibus et qui contra postu-
lantibus dictum beneficium prefatis de causis ordinis summe ne-
cessarii sibi velle fieri in forma consueta et de omni consensu
subiungit prefatus saugmaren. **I**n nomine domini. **A**uctoritate nuda
privilegium et potestatis capitulo generalis dispensatur cum omnibus
contatis et vere penitentibus absentibus et presentibus tam
abbatibus quam monachis sicut fieri consuevit in casibus vniuersis
in quibus merito recurrendum non est ad gratiam aplice dispen-
sationis quod autem religionis seruiore maxime tam distite
in huiusmodi casu vltimaque fiat secularibus nostre religionis

De larga benignitatis sue clementia dñs papa suū bñficiū
velit extendi plane pñ in decretalibz de filiis pbrorū ordinā
dis vel non cā pñmo vbi dñ filiū pbrorū et ceterū ex fornicā
tione nati ad sacros ordines non promoucantur nisi aut
monachi fiant aut in congregatione canonica ita uter
vuiant Ad dictū autē articulū faciunt alia qñ plura in diu
sis uiris canonici locis contenta

Capitulum 3^m De pñ abbate q non licet sibi
officiales in filia domo creare nec in electioibz
ponere electores

Tem sciendum q pater abbas in visitatione domus filie sue
seruata forma ordinis amouere poterit officarios quos iuste
de causis condigne amouendos inuenit Ita tñ q pñmo loci
abbati causas prefatas pñmo manifestet sicut in vñbus est
descriptum Verum nouos eis successores creandi sive substi
tuendi nullam pñtatem habet ipsa pñres pñfati loci abbatem
sñ forma vñ pñne residere dñmōstatur **C**onsulere quid sibi
licet in hac parte sñ impare nequaqñ nec lege necessitate
imponit Similiter in electionibz tamen scriptū sive secū
la electorū nōia continens anqñ ad electionē procedatur
pñrabbati sñ forma ordinis vite pñtatur **D**eliberato con
silio de sibi nōiatis ad officiū eligendi aliquos repellere
pñt quos certis de causis et rationabilibz iuste nouit re
pellendos alios tamen loco eorū subrogare non licet **A**d pñ
orem namqñ domus ipmā discretum consiliū huiusmodi
pertinet subrogatio **C**uare pñore ipd coram se vocato
ei debet imputare pater abbas postensis in causis facte amo
tionis ne dolose vel maliciose agere videatur q repulso
loco vñles et ydoneos electores conuenienter substituat

Replicat